

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Oleksandr Vovchuk

**Vývoj anglického parlamentu - od počátků do
konce 15. století**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.

Katedra: Katedra právních dějin

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 01. 09. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 108 322 znaků včetně mezer.

Oleksandr Vovchuk

V Praze dne 01. 09. 2018

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu své diplomové práce prof. JUDr. Janu Kuklíkovi, DrSc. za cenné podněty, připomínky a vstřícný přístup při vedení mé práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Kořeny vzniku parlamentu a začátky jeho vývoje.....	2
2. Doba vlády Jana Bezzemka a přijetí Magny Charty.....	4
3. Doba vlády Jindřicha III. (1216-1272).....	8
4. Doba vlády Eduarda I. (1272-1307).....	14
5. Vývoj v 14. století.....	21
5.1. Složení parlamentu a volební proces.....	23
5.2. Proces diferenciacce dvou komor.....	25
5.3. Parlamentní petice.....	28
6. Doba vlády Eduarda II. (1307-1327).....	30
7. Doba vlády Eduarda III. (1327-1377).....	32
8. Doba vlády Richarda II. (1377-1399).....	39
9. Vývoj v 15. století.....	42
10. Doba vlády Jindřicha IV. (1399-1413) a Jindřicha V. (1413-1422).....	45
11. Doba vlády Jindřicha VI. (1422-1461).....	48
12. Začátek Války Růží.....	51
13. Doba vlády dynastie Yorků. Pokračování Válek Růží.....	54
Závěr.....	58
Seznam použitých zdrojů.....	59
Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce.....	62
Název diplomové práce v anglickém jazyce, abstrakt v anglickém jazyce a 3 klíčová slova v anglickém jazyce	64

Úvod

V práci se věnuji období od počátku vývoje anglického parlamentu, tím je myšleno třinácté století, kdy se začala formovat moderní podoba parlamentu, až do vlády Tudorovců. Ohled je brán na právní, historické a společenské aspekty vývoje této instituce, příp. i na určitý komparativní rozměr. Pracoval jsem s odbornou právní a historickou literaturou. Práce je koncipována hlavně z právněhistorické perspektivy s přihlédnutím k obecně historickému vývoji a souvislostem. Sledoval jsem evoluci parlamentu, který se postupně proměňoval od pouhého poradního orgánu krále do efektivní brzdy neomezené moci panovníka. Zvláštní pozornost věnuji, mimo jiných právních dokumentů, Magně Chartě, jelikož se jedná o významný dokument v etablování instituce parlamentu v Anglii. Práce je psána v chronologickém pořadí a věnuje se nejdůležitějším dokumentům a historickým mezníkům pro vývoj anglického parlamentarismu. V neposlední řadě se v práci zabývám i rivalitou mezi stavy a králem a rolí, kterou v tomto mocenském boji hrál parlament jakožto reprezentant stavů. Pozornost je také věnována jednotlivému složení parlamentu a jeho proměně. Je zkoumán podíl na parlamentu baronů, duchovenstva, rytířů, měšťan a způsob jejich ustanovení do funkce. Také byla provedena analýza House of Commons a House of Lords. Zastavil jsem se také na institutu *witanu*, resp. Velké rady a jeho rolí v počátcích parlamentu, parlamentu, který byl svolán Simonem z Monfortu a Oxfordskými provizemi, Modelovém parlamentu a dalších důležitých meznících ve vývoji anglického parlamentu.

Celkově cílem práce je analyzovat vývoj anglického parlamentu v kontextu právním, historickým a společenském, a tak nabídnout ucelený pohled na tuto problematiku.

1. Kořeny vzniku parlamentu a začátky jeho vývoje

Anglický parlament má svůj původ ve dvou anglosaských institucích z doby mezi 8. až 11. stoletím, a to witan a moot. Slovo „witan“ pochází z anglosaského výrazu Witana Gemot, které znamená „shromáždění moudrých mužů“. Witan byl událostí, kam král svolával své přední poradce a nobilitu pro diskuzi o záležitostech celostátního významu. Byl svoláván podle vůle krále a sestavoval jenom z osob, které král pozval.¹ Zasedal jednou nebo dvakrát ročně.² Shromáždění witanu se konaly v různých místech Anglie, ale většinou v jižní části země, zejména v Londýně a Winchesteru.³ Nejdůležitější funkcí witanu byla poradní funkce. Král totiž nebyl povinen se řídit radami tohoto tělesa. Witan neměl zákonodárnou iniciativu a jen se vyjadřoval k zákonům připraveným králem.⁴

Po normanském dobytí Anglie začali anglické králové zemi vládnout prostřednictvím menší, avšak pravidelně se scházející rady poradců a úředníků, kam král také příležitostně svolával i barony, hrabata a duchovní, aby dostal jejich souhlas pro svá rozhodnutí, zvláště ta týkající se zdanění.⁵ Ve středověku byl rozšířený názor, že král měl povinnost bránit své poddané. Na oplátku však po nich mohl vyžadovat daně nebo finanční příspěvky na vedení svých válek v případě nutnosti. Pro posouzení naléhavosti takových opatření svolával reprezentativní sbory, aby dostal schválení svých záměrů. Uvalení daní se dělo jenom v případě, pokud se králi opravdu podařilo přesvědčit tyto sbory v jejich nezbytnosti pro zemi.⁶ Tato širší skupina byla známá pod názvem Velká rada a stála se základem pro horní komoru anglického parlamentu.⁷ V roce 1095 Vilém Rufus svolal shromáždění, které se skládalo ze všech opatů, biskupů a předních mužů země. Toto shromáždění se stalo vzorem pro rady všech následujících

¹*Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 204

³ *The Origins of English Parliament: The 750th anniversary of English Parliament is celebrated today. Why was it so significant?* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/kate-wiles/origins-english-parliament>

⁴*Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

⁵*Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

⁶ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 90

⁷*Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

panovníků.⁸ Za doby svého vládnutí Vilém zavázal všechny své nájemníky (tenants), držící pozemky, zúčastňovat se shromáždění witanu.⁹ Jejich přítomnost na těchto shromážděních byla považována za jejich feudální povinnost.¹⁰ Vzhledem k tomu, že vlastnili obrovské pozemky, lze říci, že se těchto shromáždění zúčastňovali jenom nejvlivnější muži země. V době panování Viléma jich nebylo více než 600, takže celá země byla rozdělena mezi tak malé množství osob. Tato aristokracie se shromáždění velmi ráda zúčastňovala, jelikož se během něj mohla poukázat svou velkolepostí, ucházet se o povýšení a domáhat se privilegií.¹¹ Vysoce postavená šlechta na těchto shromážděních nepociťovala žádnou odpovědnost za království, vzhledem k tomu, že v této době existovala představa, že feudálové nemusí brát ohled na své vazaly.¹² Shromáždění magnátů před králem bylo příležitostí nejenom pro krále, který takto od nich mohl získat radu nebo souhlas pro plánované kroky, ale také možností pro magnáty prezentovat své problémy a stížnosti před králem.¹³

V anglosaském období se také konaly pravidelné schůze (moots) pro každé hrabství, kde byly diskutovány místní záležitosti a slyšeny soudní případy. Těchto schůzí se zúčastňovali místní lordové, biskupové, šerif a čtyři zástupci od každé obce. Po normanském dobytí byly tyto schůze známy pod názvem hrabské soudy (County Court) a zavedly prvky reprezentativní vlády na místní úrovni. Lze shrnout, že instituty witanu, příp. Velké rady a mootu se posléze stály základem pro vytvoření dvou komor anglického parlamentu, a to House of Lords a House of Commons.¹⁴

⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 204

⁹ *The Origins of English Parliament: The 750th anniversary of English Parliament is celebrated today. Why was it so significant?* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/kate-wiles/origins-english-parliament>

¹⁰ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 5-6

¹¹ MILLAR, John, Mark PHILLIPS a Dale R. SMITH. *An historical view of the English government, from the settlement of the Saxons in Britain to the revolution in 1688*. Indianapolis: Liberty Fund, 2006. ISBN 9780865974456, s. 288-289

¹² WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 372-373

¹³ GOLDSWORTHY, Jeffrey Denys. *The sovereignty of Parliament: history and philosophy*. Clarendon: Oxford University Press, 2001. ISBN 0191705195, s. 28

¹⁴ *Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins* [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

2. Doba vlády Jana Bezzemka a přijetí Magny Charty

Prvním důležitým mezníkem pro vývoj parlamentu bylo přijetí Magny Charty, což se stalo v době vládnutí Jana Bezzemka. Jan Bezzemek byl anglickým panovníkem v letech 1199 až 1216. Období jeho vládnutí neprobíhalo pro něj úplně hladce. Kořenem problémů Jana Bezzemka byla ztráta Normandie v roce 1204 a neúspěch znovuobnovení suverenity nad ztráceným územím ve Francii v roce 1214. Kromě toho zvýšené vojenské náklady způsobily finanční krizi v Anglii, jelikož břemeno těchto útrat bylo přeneseno na poddané. V důsledku těchto opatření vznikla prudká inflace.¹⁵ Kromě toho byl Jan autokratickým a celkově neoblíbeným vládcem.¹⁶ Toto přivedlo k tomu, že během posledních let vládnutí Jana nespokojenost baronů rostla a dosáhla svého vrcholu po krachu jeho normandské kampaně v roce 1214.¹⁷

Král, který byl nad zákonem, byl problémem pro své poddané, kteří neměli žádné ochranné prostředky proti jeho svévolnému chování. Vzhledem k tomu, že hodně baronů bylo královými dlužníky, zneužíval tento svého postavení tím způsobem, že byl shovívavější ke dlužníkům, kteří mu projevovali přízeň a naopak. Curia regis, ve které Jan rozhodoval spory se svými tenants-in-chief, byla účinným nástrojem kontroly baronů v rukou krále. Právě proto dle některých autorů povstání proti králi byla „*vzpouř dlužníků*“. Kromě toho John využíval soudy pro zmaření svých nepřátel a nadřování svým příznivcům. K lednu roku 1215 baroni se seskupili pod přísahou se domáhat nápravy bezpráví. Baroni byli přesvědčeni, že obhajují nejenom své zájmy, ale zájmy všech poddaných království, což se projevilo i v následné formulaci Magny Charty („*the commune of the whole land*“). Tento svaz baronů vydal několik dokumentů, které vyústily v Magnu Chartu. Během několika setkání, která začaly v srpnu roku 1213, baroni vypracovali program reform. K červnu roku 1215 byly vypracovány tzv. Články baronů, jež byly produktem jednání mezi vůdci povstalců a představiteli krále. Tento dokument byl podkladem pro finální vyjednávání. Nakonec mezi 15. a 19. červnem byla přijata Magna Charta, kterou byly jednou pro vždy uznány svobody pro všechny svobodné občany.¹⁸

¹⁵ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 194

¹⁶ KOENIGSBERGER, H. G. *Medieval Europe, 400-1500*. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0, s. 233

¹⁷ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 194

¹⁸ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 194-196

Beneficiáři Magny Charty v zásadě byli privilegované vrstvy, baroni a duchovenstvo. Na rozdíl od většiny kontinentálních chart zajišťovala však práva i svobody i pro neprivilegované vrstvy. Například, princip soudnictví „sobě rovným“ se vztahoval na všechny svobodné občany a nejenom nobilitu.¹⁹ Jde o velice důležitý dokument pro anglický ústavní vývoj, který však nabyl na významu až následným vývojem, kdy se jí v 17. století dovolával Edward Coke, a vlivem na právní dění ve Spojených státech. Magna Charta byla napsána latinsky a obsahovala 63 ustanovení. V následných zpracováních Magny Charty však byla část závěrečných ustanovení vynechána. Tento dokument limituje královskou moc a potvrzuje privilegia šlechty a měst. Magna Charta uložila také králi povinnost svolávat radu se zástupci baronů, rytířů, měst a duchovních nejméně 40 dnů před jejím konáním prostřednictvím writů vydaných šerifům v jednotlivých hrabstvích. Biskupové, arcibiskupové, hrabata a baroni měli dostat osobní pozvání od krále. Tato opatření proložila cestu k následnému vytvoření parlamentu. Na základě Magny Charty byl vytvořen také výbor 25 baronů, kteří měli dohlížet na její dodržování. V případě nedodržení ustanovení Magny Charty, 4 dozorci z rady baronů měli krále o tom napomenout. Pokud by ve svém porušování setrval, měli pak právo vyzvat zemi k ozbrojenému odporu proti panovníkovi. Toto ustanovení angličtí králové neustále se pokoušeli odstranit z listiny, ale úplně ze všeobecného povědomí nevymizelo.²¹ Magna Charta tak byla jedním z prvních ústavních dokumentů, který zavedl právo branného odporu v případě zneužití moci panovníkem.²²

Ve své době Magna Charta nebyla zaměřena na prosazení lidských práv nebo liberálních svobod obyvatelstva Anglie, ale spíš byla právním dokumentem regulujícím vztahy krále a baronů.²³ Je chybou si myslet, že Magna Charta byla jakousi lidovou listinou, vzhledem k tomu, že neobsahuje žádné požadavky, které by vycházely zdola od lidu ani vůbec není napsána v lidovém jazyce, kterým v této době byla angličtina, nýbrž v latině.²⁴ Opozice proti Janu Bezzemkovi zdůrazňovala, že král porušil ideální řád vytvořený ještě v minulosti a domáhala se

¹⁹ KOENIGSBERGER, H. G. *Medieval Europe, 400-1500*. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0, s. 233-234

²⁰ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 41-42

²¹ CHÁB, Václav. *Dějiny Anglie od dávnověku do roku 1947*. V Praze: J. Hokr, 1947. Škola do kapsy (Josef Hokr), s. 44

²² KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 42

²³ PAULEY, Matthew A. *Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage*. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830, s. 113-118

²⁴ POLLARD, Albert Frederick. *Anglické dějiny. Studie o vývoji politickém*. Praha: Jan Laichter, 1921, s. 30

jen znovuobnovení tohoto stavu.²⁵ Magna Charta tak nebyla novým zákonem, ale potvrzením existujících práv, a snahou o zakotvení omezení královské moci v právním dokumentu. I když král byl považován za podléhajícího právu, neexistoval však žádný mechanismus donucení za výjimkou revoluce.²⁶ Magna Charta oslabila pozici krále a omezila jeho absolutní moc. Bylo v ní uvedeno, že král má přijetí zákonů konzultovat s tzv. národní radou. Toto ustanovení však bylo slabou brzdou pro krále, protože způsob a forma, podle níž mají být zákony konzultovány s národem byly nejasné.²⁷

Magna Charta je přetrvávajícím základem anglické ústavy.²⁸ Jejích 63 kapitol pokrývá čtyři hlavní témata: práva a svobody anglické církve, vztahy krále a baronů, administrativní a finanční otázky, uvedení mechanismu pro vynucení povinností krále.²⁹ Princip, že král má dodržovat jim vytvořené právo byl poprvé zakotven v Magně Chartě. Znamenalo to v podstatě nadřazenost zákona nad králem, „rule of law“. Magna Charta se snažila skoncovat s užitím práva králem jako politickou a finanční zbraní.³⁰ Článek 17 Magny Charty stanovoval, že soudní řízení mají být vedeny v pevně určených místech. Článek 39 prohlašoval, že žádný svobodný člověk nesmí být svévolně zadržen nebo uvězněn nebo zbaven nájmu, postaven mimo zákon nebo vyhnán nebo jinak omezen ve svých právech, aniž by k tomu byl donucen rozhodnutím sobě rovných nebo podle práva země. Kromě toho král slibuje jmenovat jenom schopné a čestné soudce (čl. 41), zakázat odsouzení jakékoliv osoby bez předchozího slyšení svědků (čl. 38), obnovit ve právech každou osobu, která byla zbavena majetku bez právního rozhodnutí (čl. 32). Dále král zaručuje Londýnu a dalším městům trvání jejich starých obyčejů a svobod (čl. 13). Článek 41 poskytuje všem obchodníkům volný vstup, pobyt a odchod z území Anglie a možnost obchodovat bez jakéhokoliv útisku.³¹ Ustanovení Magny Charty požadují nezávislost církve, zrušení feudálních dávek, navrhují jednotný systém měř a vah. Významným ustanovením bylo pravidlo, že žádná peněžní povinnost nemůže být uložena bez souhlasu Velké rady.³² Jak je

²⁵ CHÁB, Václav. *Dějiny Anglie od dávnověku do roku 1947*. V Praze: J. Hokr, 1947. Škola do kapsy (Josef Hokr), s. 43

²⁶ PAULEY, Matthew A. *Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage*. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830, s. 113-118

²⁷ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 92-93

²⁸ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 264

²⁹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 196

³⁰ CARPENTER, Christine. *Law, Justice and Landowners in Late Medieval England*. *Law and History Review*. American Society for Legal History, 1983, 1(2), 205-237, s. 210-211

³¹ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 268-269

³² LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 75-76

uvedeno v Magně Chartě, „*Žádné štítovné ani podpora nesmí být v našem království uvalena jinak než obecným souhlasem našeho království... K získání všeobecného souhlasu s vybíráním podpor nebo štítovného necháme pozvat osobně našimi dopisy arcibiskupy, biskupy, opaty, hrabata a nejvyšší barony...*“.³³ Bylo to zárodkem principu „*no taxation without representation*“.³⁴ Takto Magna Charta nastavila limity královské prerogativy ukládat svým poddaným daně a angličtí králové tedy byli donuceni jednat o daňových otázkách s parlamentem.³⁵ Není bez zajímavosti, že schůze, na které Magna Charta byla přijata je někdy nazývána parlamentem.³⁶

Magna Charta je obklopena početnými mýty. Klasickým názorem na Magnu Chartu bylo, že je to základní kamen anglické ústavy. Její následná interpretace na začátku 20. století však více zdůrazňovala její feudální povahu a poukazovala na to, že byl to vlastně reakční dokument, kterým si aristokracie chtěla zajistit své výsady. Nicméně dosah Magny Charty byl větší než jenom zajištění výhod pro velké barony. Obsahovala široký program reforem, jejímiž beneficiáři byla církev, rytíři, měšťani a níže postavení freemani. V Magně Chartě lze objevit koncepty, které stále ovlivňují naše chápání vlády. Například ustanovení, že král je zavázán svými písemně danými sliby, bylo podkladem smluvní teorie vlády vypracované v 17. až 18. století v Anglii a amerických koloniích. Dále záruky, které poskytovala charta, se týkaly nejenom nobility, ale i rytířů a méně zámožných králových vazalů.³⁷

Jan Bezzemek jen s nechtutí souhlasil s požadavky Magny Charty a bral to jenom jako dočasný kompromis.³⁸ Proto při první příležitosti Magnu Chartu odvolal. Tento svůj čin argumentoval tím, že byl k podepsání Magny Charty donucen.³⁹ V letech 1216, 1217 a 1225 však byla Magna Charta znovu vydána. Text Magny Charty z roku 1225 byl pak čteně potvrzován dalšími panovníky.⁴⁰

³³ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 212

³⁴ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 75-76

³⁵ KAEUPER, Richard W., ed. *Law, governance, and justice: new views on medieval constitutionalism*. Leiden: Brill, 2013. Medieval law and its practice, vol. 14. ISBN 978-90-04-23590-8, s. 122-123

³⁶ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 78

³⁷ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 196-197

³⁸ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 197

³⁹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 42

⁴⁰ KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 177

3. Doba vlády Jindřicha III. (1216-1272)

Jindřich III. nerad válčil, ale spíše toužil po míru. Byl štedrým náboženským mecenášem. I když se často uvádí jako neschopný král, za jeho vlády se v zemi zlepšily hospodářské poměry. Po svých poddaných požadoval menší daně než kterýkoli z jeho předchůdců.⁴¹ Královská moc se v této době měnila z absolutní na omezenou stavy a rule of law. Nabyla na významu myšlenka podřízenosti krále právu. Kupříkladu Bracton uváděl, že král má podléhat právu, jelikož právě právo ho dělá králem.⁴² Novinkou také bylo, že v tomto období shromáždění „*velkých mužů*“ pro diskuzi o důležitých otázkách státu byly propojeny s rozhodováním o soudních záležitostech.⁴³

Jindřich III. začal svoji vládu v době krize, kdy větší část státu byla v rebelských rukou.⁴⁴ V roce 1216 Jindřich III. vydal novou listinu, která odpovídala Magně Chartě za výjimkou několika modifikací. Byly například vynechány články týkající se práva vstupu a odchodu z království, záchrany lesů a důležité ustanovení, které dávalo právo na ozbrojené povstání, pokud král nedodrží své sliby. Následně byly přijaty dvě další listiny. Jedna byla podobná předchozí, druhá se nazývala Lesní charta a regulovala lesy ve vlastnictví šlechty a krále. V roce 1225 král vydal nové potvrzení listin.⁴⁵ Magna Charta byla potvrzena za přítomnosti arcibiskupa z Canterbury, 11 biskupů, 20 opatů, justiciáře, 9 hrabat a 23 baronů.⁴⁶ Po dvou letech však Jindřich zrušil veškeré listiny pod záminkou, že byly zaručeny v době, kdy „*nedisponoval svým vlastním tělem a pečeti*“. Toto jeho rozhodnutí vyvolalo velkou nespokojenost baronů.⁴⁷

Období panování Jindřicha III. se stalo začátkem formování institucí anglického parlamentu a právě v této době slovo „*parlament*“ začalo být užíváno.⁴⁸ „*Parlament*“, pochází ze francouzského slova „*parler*“, což znamená „*mluvit*“. ⁴⁹ Poprvé se objevuje v soudním spisu z roku 1237.⁵⁰ Ve středověku tento pojem měl široký význam: mohlo to znamenat neformální schůzku baronů, soudní zasedání nebo dokonce romantické rande. Podle Maitlanda v této době

⁴¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 192-196

⁴² LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 53-57

⁴³ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 98

⁴⁴ LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 53

⁴⁵ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 268-269

⁴⁶ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 98

⁴⁷ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 268-269

⁴⁸ LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 53-56

⁴⁹ GRANT, Moyra. *The UK Parliament*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. ISBN 0748622616, s. 2

⁵⁰ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 403

parlament znamenal spíše činnost než orgán. Jen postupně nabyl významu shromáždění, které svolává král. Tento pojem užil pro označení shromáždění prelátů, hrabat a baronů i anglický kronikář Matthew Paris ze St. Albans v roce 1239 a v 1246.⁵¹

Za Jindřicha III. postupně zvětšila reprezentativnost zastoupení parlamentu. Na schůzích se začali podílet rytíři a měšťané.⁵² Mezi podporovateli širšího zastoupení parlamentu byli oponenti krále, zejména lze uvést Simona z Monfortu, kteří v podobě zástupců měst a rytířů chtěli získat své stoupence.⁵³ První známé shromáždění obecně volených rytířů se konalo v roce 1226. Šerifové osmi hrabství byli vyzváni k tomu, aby poslali králi do Lincolnu čtyři rytíře zvolené soudem hrabství, aby vznesli stížnosti vůči šerifům pro porušení Magny Charty.⁵⁴ V roce 1236 Jindřich III. také svolal parlament do Westminsteru, jenž se však skládal jenom ze světských velmožů a nejvyšších církevních hodnostářů. Nebyli tam představeni zástupci hrabství a měst.⁵⁵

Nespokojenost s vládnutím Jindřicha III. rostla, vzhledem k tomu, že nekonzultoval své kroky s barony, umístil zájmy rodiny nad zájmy království a celkově byl krátkozraký ve svých rozhodnutích.⁵⁶ Kromě toho, i když Jindřich III. Magnu Chartu potvrdil, v praxi ji však nedodržoval.⁵⁷ Toto dosvědčuje odpověď krále na otázku jednoho z anglických baronů, kterou se ptal Jindřicha, proč nedodržuje Magnu Chartu. Ten odpověděl: „*Proč bych se měl řídit listinou, o níž nedbají žádní mí velmoži, preláti stejně jako šlechta?*“. V roce 1244 si vymínil od parlamentu významnou peněžitou částku za slib, že bude dodržovat Magnu Chartu. Po čtyřech letech však podobný požadavek parlament odmítl. V roce 1253 zase požádal parlament o peníze výměnou za slib, že bude brát ohled na Magnu Chartu při svém vládnutí. Tentokrát mu parlament vyhověl, i když král zase svůj slib nedodržel.⁵⁸

V roce 1254 Jindřich III. přijal od papeže nabídku sicilské koruny pro svého syna Edmunda. Byl to pošetilý krok, jelikož se kvůli tomu Jindřich III. dostal do obrovských dluhů. Tento čin vyprovokoval velkou nespokojenost a šlechta odmítla platit za tyto rozmary krále. Takto všemi opuštěn, opovrhován a bez peněz král se blížil ke konfrontaci s mocnou opozicí,

⁵¹ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 4

⁵² LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 53-56

⁵³ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 376

⁵⁴ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 16

⁵⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 205

⁵⁶ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 201

⁵⁷ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 43

⁵⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 196-199

jejímiž nejvýznamnějšími představiteli byli Richard de Clare, hrábě z Gloucesteru, a Simon z Monfortu, bratranec krále⁵⁹. Simon z Monfortu byl silný a energický muž, na jehož stranu se přidala většina velkých feudálů, město Londýn, nižší duchovenstvo a významná část národa.⁶⁰ Opozice požadovala, aby státní funkcionáři byli odpovědní celé politické komunitě a nebyli jenom personálními sluhy krále.⁶¹

V roce 1258 se v Oxfordu konala schůze, která se často považuje za první shromáždění parlamentu.⁶² V parlamentu se sešlo 23 opatů, 5 hrabat a 87 baronů. Všichni delegáti přitom dostali individuální pozvánky.⁶³ Na této schůzi bylo rozhodnuto, že rozhodovat o plánovaných reformách budou 24 baroni – 12 z nich má být zvoleno králem, 12 samotnými barony. Těmito 24 barony byly přijaty Oxfordské provize.⁶⁴ Na rozdíl od Magny Charty Oxfordské provize odrážely zájmy větší části populace.⁶⁵ Omezovaly královskou moc a byly prvním státním dokumentem od Viléma Dobyvatele, který byl vyhotoven zároveň v angličtině a francouzštině.⁶⁶ V Oxfordských provizích parlament byl Jindřichem III. uznán jako instituce.⁶⁷ Její ustanovení navrhovala zřízení dvou rad, které by sdílely moc s králem. Rada sestavující s 15 členů jmenovaných společně králem a barony se měla pravidelně scházet pro poskytnutí doporučení králi a nápravu stížností. Druhý orgán měl být jmenovaný jenom barony a předpokládalo se, že se bude scházet třikrát ročně s radou patnácti a parlamentem pro jednání o záležitostech království. Baroni také požadovali znovuoobnovení úřadů justiciáře a kancléře a jejich oddělení od královského dvoru. Měli se podřídit radě patnácti. Domáhali se také reformy státní pokladny za účelem předcházení útraty veřejných financí na soukromé potřeby krále, potvrzení chart, ustanovení čtyř rytířů v každém hrabství pro přijímání stížností proti šerifům a jiným královským úředníkům, a následné reportování o těchto skutečnostech v parlamentu a jmenování šerifů

⁵⁹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 202

⁶⁰ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 198-199

⁶¹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 202

⁶² GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 302

⁶³ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 98

⁶⁴ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 302-303

⁶⁵ LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 58

⁶⁶ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 200

⁶⁷ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 403

soudy hrabství⁶⁸.⁶⁹ Podle Oxfordských ustanovení parlament se mohl scházet, aniž by byl svolán králem.⁷⁰

Rada ustavená podle Oxfordských ustanovení skutečně zemi po nějakou dobu vládla. Baroni se však zajímali ne tolik o rozumnou správu království jako o své vlastní sebeobohacování, a tak během dvou let se jejich vláda zhroutila. V říjnu 1259 úsilím rytířů byly přijaté Westminsterské provize. Její ustanovení určovaly úřad šerifa ve věcech rytířů. Šerif měl být volen každoročně a za vykonávání své funkce pobíral důchod. Kromě toho Westminsterské provize omezovaly pravomoc lordů v jejich panských soudech a zajišťovaly právo na řádný soudní proces pro freemany, kteří podléhali jejich jurisdikci. V dubnu roku 1261 Jindřich III. vypověděl svůj souhlas být zavázán Oxfordskými provizemi, vzhledem k tomu, že považoval novou strukturu vlády za zakázané omezení jeho Bohem dané autority. Král Francie Louis IX. se také zastal anglického krále a zastával názor, že Oxfordské provize jsou v rozporu se starobylými a posvátnými právy anglických králů. Zřejmě spatřoval hrozbu v Oxfordských provizích i pro sebe.⁷² Kromě toho tehdejší papež také osvobodil Jindřicha od závazku věrnosti Oxfordským provizím. V důsledku těchto skutečností Jindřich otevřeně přestal dodržovat předchozí dohody s barony a v roce 1262 nařídil, že Oxfordské provize mají být zrušeny, vzhledem k tomu, že baroni nedodrželi závazky, ke kterým se v jejich rámci zavázali.⁷³⁷⁴ Zaručil však, že Magna Charta a Lesní Charta zůstanou v platnosti.⁷⁵ Simon z Monfortu a jeho strana však s tím nesouhlasili a boje vypukly znovu. Neměly však dlouhé trvání. Jindřich a jeho syn Eduard byli zajati a donuceni se podvolit podmínkám vítěze. Simon z Monfortu však neměl ambice samostatně provádět reformy a nechal správu politických záležitostí parlamentu. Toto jeho stanovisko posílilo právní autoritu parlamentu. V každém hrabství nařídil vytvoření mimořádných úřadů, které měly zajistit volbu čtyř rytířů od každého hrabství a následně je vyslat do parlamentu v Londýně, který se měl konat v červnu v roce 1264. Tento parlament se shromáždil a přijal nařízení, které upravovalo budoucí uspořádání vlády. Toto nařízení omezovalo krále, aby se ve všech záležitostech řídil doporučeními speciální devítičlenné rady,

⁶⁸ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 303

⁶⁹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 203

⁷⁰ SAYLES, G. O. *The functions of the medieval Parliament of England*. Ronceverte, WV: Hambledon Press, 1988. ISBN 0907628923, s. 17

⁷¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 196-199

⁷² RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 203-204

⁷³ LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 60

⁷⁴ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 306

⁷⁵ LYON, Ann. *Constitutional history of the UK*. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469, s. 60

kteřou měli ustanovit hrabata z Leicesteru a Gloucesteru a biskup z Winchesteru.⁷⁶ V prosinci roku 1264 Simon z Monfortu svolal parlament, který měl skladbu přetrvávající i v následných schůzích, a to šlechtici, zastupitelé hrabství a měst.⁷⁷ Další parlamentní shromáždění bylo svoláno v roce 1265.⁷⁸ Parlamentu z roku 1265 se zúčastnilo 23 baronů, 120 duchovních, 2 zástupci měst od každého okresu a 2 rytíři od každého hrabství.⁷⁹ Svoláním reprezentativních parlamentů chtěl Monfort zvětšit řady svých stoupců.⁸⁰

Poté, co skoncoval s královskou mocí, Simon z Monfortu se ujal velkých baronů. Vyvlastnil jejich pozemky a přestal je svolávat do parlamentu.⁸¹ Proti Monfortovi se začala bouřit šlechta, která v něm viděla hrozbu pro své výsady. V roce 1265 se princ Eduardovi podařilo uprchnout z Monfortova zajetí a sjednotit kolem sebe barony slibem, že potvrdí Magnu Chartu a vyžene ze země cizince.⁸² Tak v následujícím roce společným úsilím prince Eduarda, stoupců krále a aristokracie Simon z Monfortu byl poražen a zabit.⁸³ Monfort byl velmi oblíbený u prostého lidu, ale měl přehnanou sebedůvěru a nebral v ohled zájmy šlechty.⁸⁴ Toto všechno přispělo k jeho záhubě. Podle některých názorů byl to právě on, kdo se stal zakladatelem reprezentativní vlády v Anglii⁸⁵ a v tomto je právě paradox Monfortova autoritářského vládnutí, které přispělo k rozvoji takové demokratické instituce jako je parlament.⁸⁶ Monfort ovlivnil i budoucího krále Eduarda I, který se stal dědicem jeho věci.⁸⁷

Jindřich po vítězství nad Simonem z Monfortu obnovil své pravomoci, i když je užíval umírněně.⁸⁸ V posledních letech vlády Jindřicha III. v zemi panoval relativní klid.⁸⁹ Několik

⁷⁶ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

⁷⁷ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

⁷⁸ OAKLAND, John. *British civilization: an introduction*. Eighth edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 978-0-415-74689-2, s. 119

⁷⁹ DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 292

⁸⁰ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 205

⁸¹ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

⁸² CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 204-205

⁸³ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

⁸⁴ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 207

⁸⁵ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

⁸⁶ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 204

⁸⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 207

⁸⁸ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307

parlamentů bylo svoláno během posledních let jeho vládnutí. Nenašlo se v nich však místo pro zástupce hrabství a měst. Kupříkladu parlament shromážděný ve Winchesteru v roce 1265, který konfiskoval majetek rebelů ve prospěch krále, celkem sestával z prelátů a baronů. V roce 1266 parlament v Kenilworthu zrušil Oxfordské provize, potvrdil však platnost chart.⁹⁰ Marleboroughský statut z roku 1267 potvrdil nejdůležitější ustanovení Westminsterských provizí.⁹¹ Celkově navzdory všem otřesům, které provázely jeho vládu, podařilo se Jindřichovi III. vládnout dlouho, což se uvádí jako zásluha jeho královského aparátu.⁹²

⁸⁹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 207

⁹⁰ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 307-308

⁹¹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 207

⁹² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 206-207

4. Doba vlády Eduarda I. (1272-1307)

Eduard I. navázal na snahy Simona z Monfortu a dále pokračoval ve svolávání parlamentu. Poprvé tak udělal v roce 1275. V této době parlament byl spíše příležitostným setkáním než pravidelnou institucí. Eduard I. často svolával parlament pro financování svých nákladných válek ve Skotsku a Walesu.⁹³ Byl dobrým vojákem a během své korunovace, poté jak sundal z hlavy korunu, Eduard I. prohlásil: „*Nikdy si tuto korunu znovu nenasadím, dokud nezískám zpět půdu, kterou můj otec rozdál anglickým hrabatům, baronům a rytířům jakož i cizincům*“. Tento slib se mu následně podařilo uskutečnit.⁹⁴ Parlament za vládnutí Eduarda přijal množství důležitých zákonů. Mezi ně zejména patří statut z Acton Burnell, statut z Winchesteru a Westminsterské statuty.⁹⁵ Prikázal také sepsat staré právo platné v Anglii, proto se mu dostalo pojmenování „*anglický Justinian*“.⁹⁶ Anglické právo se čím dál víc se oprošťovalo od vlivů římského práva a anglická právní tradice se stále více izolovala. Jednou z výhod této izolovanosti však bylo, že pro Anglii bylo těžší podlehnout absolutismu, jelikož common law bylo založeno na obyčejích a ty se nedaly jen tak zanedbat při změně politické konjunktury. Naopak, v systémech, kde vládne psaný zákon, stačí dekáda vládnutí nové politické reprezentace, aby právní pořádek byl změněn od základů.⁹⁷ Za doby Eduarda I. se vytvořila praxe svolávání rytířů a zástupců měst k zasedání parlamentu s plnou mocí jednat za své komunity a zavazovat je svými hlasy. Tato skutečnost umožnila králi diskutovat se stavy záležitosti země v rámci jednoho fóra, aniž by se musel potkávat s představiteli různých stavů zvlášť. Zmocnění parlamentu jednat za celou zemi přineslo však, v rozporu se záměrem krále, posílení jeho vlivu.⁹⁸ Za vlády Eduarda I. se rovněž vyvinula praxe, že král má požádat o souhlas a radu své poddané, pokud chystá rozhodnutí, které se týká zájmů celého království.⁹⁹ Eduard I. totiž prosazoval heslo „*co se týká všech, má být schváleno všemi*“.¹⁰⁰ Jako ukázkou lze uvést jeho pozvánku k účasti v parlamentu jednomu duchovnímu: „*Král zasílá ctihodnému otci Christu*

⁹³ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 403

⁹⁴ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 216

⁹⁵ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 408

⁹⁶ CHÁB, Václav. *Dějiny Anglie od dávnověku do roku 1947*. V Praze: J. Hokr, 1947. Škola do kapsy (Josef Hokr), s. 47

⁹⁷ PAULEY, Matthew A. *Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage*. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830, s. 123

⁹⁸ FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÉT a John WATTS. *Government and political life in England and France, c.1300-c.1500*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758, s. 222-223

⁹⁹ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 190

¹⁰⁰ POLLARD, Albert Frederick. *Anglické dějiny. Studie o vývoji politickém*. Praha: Jan Laichter, 1921, s. 38

*Robertsovi, z Boží milosti arcibiskupovi z Canterbury, primasovi celé Anglie, pozdrav. Jako nejspravedlivější právo vytvořené obezřetnou prozřetelností panovníků, stanoví a dekretuje, že to, co se týká všech, má všemi být schváleno, a tak je i velmi zřejmé, že obecnému nebezpečí musí být čeleno prostředky všech“.*¹⁰¹ Potřeba shromažďovat finanční prostředky vedla Eduarda I. k tomu, aby vedl jednání s čím dal širším okruhem stavů a svolával větší shromáždění.¹⁰² Dva druhy parlamentu vznikly během doby vládnutí Eduarda I. První se skládal z velkých baronů, kteří zřejmě tvořili velkou radu krále. Druhý měl širší záběr a scházeli se v něm zástupci hrabství a měst. Neexistovalo žádné právní odlišení těchto dvou sborů a často vykonávaly stejné pravomoci. Schůze parlamentů vysokých baronů se konaly čtyřikrát do roka, zatímco ostatní parlamenty se scházely jenom kvůli mimořádným příležitostem a také pokud byla potřeba vybrat daň u volných vlastníků pozemků hrabství nebo měst. Velký parlament se rovněž scházel, když bylo třeba rozhodnout o významných záležitostech obecného zájmu.¹⁰³

Eduard I. byl zkušeným státníkem, měl smysl pro řád a reformy a choval v úctě zákony. Tím, že bral v ohled zájmy lidu se mu podařilo zformovat širokou základnu pro svou monarchii. V prvních 18 letech Eduardovy vlády došlo k nevídanému rozmachu legislativní činnosti.¹⁰⁴ Známý právník Edward Coke ohledně vládnutí Eduarda I. se vyjádřil, že zavedl „*stálejší a trvalejší zákony, než jaké byly formulovány kdy po něm*“.¹⁰⁵ Shromáždění parlamentu byla častá, většinou dvě, až tři ročně. Král osobně hrál centrální roli ve shromážděních. Tak velký velikonoční parlament z roku 1275 nebyl schopen dokončit své zasedání pro nemoc krále Eduarda.¹⁰⁶ Za jeho vládnutí také začaly být vydávány tzv. statuty, které připravoval král a parlament následně schvaloval. V roce 1275 třeba byl vydán Westminsterský statut. Je považován za jeden z nejdůležitějších ústavních dokumentů v anglických právních dějinách, jelikož se v něm objevuje pojem parlamentu a myšlenka svobodných, ničím ne narušovaných voleb do něj. Věnoval se zneužití pravomoci státními úředníky¹⁰⁷ a omezoval královskou moc,

¹⁰¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 222

¹⁰² PAULEY, Matthew A. *Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage*. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830, s. 120

¹⁰³ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 313

¹⁰⁴ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 208-210

¹⁰⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 220

¹⁰⁶ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 131

¹⁰⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 210

pokud jde o ukládání daní a v dalších majetkoprávních otázkách.¹⁰⁸ Část Westminsterského statutu je platná i dnes.¹⁰⁹ V tomtéž roce byl přijat i Výnos o clech na vývoz vlny, srsti a kůže. Vlna v této době totiž byla nejdůležitějším exportním zbožím. V roce 1279 byl vydán Statut z Mortmain, který upravoval dary půdy pro církve, které podmiňoval souhlasem krále¹¹⁰. Statut z Gloucesteru a statut Quo Warranto se snažily definovat příslušnost místních soudů baronů.¹¹¹ V statutu Quo Warranto (1290) Eduard I. rovněž přikázal magnátům, aby předložili právní titul, ze kterého odvozují držení svého majetku.¹¹² V souvislosti se statutem Quo Warranto je zajímavá historka o tom, jak hrábě Warren byl dotázán, na základě jakého práva drží svá stávající léna. Reagoval tak, že vytáhl starý zrezivělý meč a odpověděl, že tím mečem si jeho předkové dobyli jeho léna a on, pokud bude potřeba, si je stejným způsobem uhájí.¹¹³

Král občas šel proti vůli parlamentu a kupříkladu v roce 1281 změnil akt přijatý v roce 1278 parlamentem v Gloucesteru.¹¹⁴ V roce 1283 byl přijat Statute of Acton Burnell, který řešil problém vymáhání dluhu věřiteli u neplaticích dlužníků. Nový zákon dal možnost věřitelům registrovat své pohledávky před starosty měst Londýna, Bristolu a Yorku. Pokud dluh nebyl v brzké době splacen, dlužník měl být uvězněn a během 3 měsíců měl sehnat peníze. Pokud se mu to nepovedlo, věřitel byl oprávněn ujmout se všech jeho movitostí a pozemků a držet je až do doby, než dluh bude splacen.¹¹⁵ V roce 1285 byl vydán tzv. druhý Westminsterský statut, který upravoval otázky právních vztahů k půdě. Ve stejném roce byl vydán Statut z Winchesteru, který se zabýval nejtěžšími zločiny loupeže, vraždy a zhárství, jejichž rozšíření se snažil zamezit. Nařizoval, že silnice mají být vyčištěny takovým způsobem, „aby do 200 yardů na jednu i druhou stranu nebyl ani příkop ani křoví, kde by mohl číhat lupič“.¹¹⁷

V roce 1275 Eduard I. svolal parlament, jehož se zúčastnili představitelé duchovenstva a nejvyšší šlechty, čtyři zástupci od každého hrabství a čtyři zástupci od každého města. Zástupci

¹⁰⁸ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 43-44

¹⁰⁹ KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 179-180

¹¹⁰ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 210

¹¹¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 44

¹¹² DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 296

¹¹³ POLLARD, Albert Frederick. *Anglické dějiny. Studie o vývoji politickém*. Praha: Jan Laichter, 1921, s. 36-37

¹¹⁴ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 314

¹¹⁵ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 133

¹¹⁶ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 44-45

¹¹⁷ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 75

hrabství a měst se však vyjadřovali jenom k otázce daní.¹¹⁸ Celkově se tohoto parlamentu zúčastnilo 800 poslanců, a byl takto nejpočetnějším parlamentem, jaký kdy zasedal.¹¹⁹ Není bez zajímavosti, že vzhledem k tomu, že náklady spojené s účastí v parlamentu byly dost vysoké, zástupci se často této povinnosti vyhýbali a města usilovala o to, aby nemusela posílat zástupce do parlamentu.¹²⁰ V lednu roku 1283 se konaly dvě mimořádná zasedání parlamentu. Schůze parlamentu v Northamptonu měla za účel shromáždění vojenských složek. Další schůze v Yorku se zabývala získáním finanční pomoci pro dobývání Walesu. V roce 1290 Edward svolal parlament ve Westminsteru.¹²¹ Ve stejném roce se rovněž odehrály 2 schůzky Velké rady baronů, které projednávaly čistě feudální záležitosti.¹²² Mezi lety 1290 až 1294 se konalo několik parlamentů, ve kterých nenacházíme známky účasti zástupců hrabství a měst. V těchto parlamentech se probíraly záležitosti Skotska a jedině magnáti se podíleli na těchto zasedáních. Parlament ve Westminsteru, který se konal v říjnu roku 1294, udělil králi desetinu movitého majetku země. Na tomto shromáždění chyběli představitelé měst (boroughs).¹²³

V následujícím roce ve Westminsteru nejenom představitelé měst a hrabství se zúčastnili zasedání parlamentu, ale i níže postavené duchovenstvo. Tento parlament měl nejširší reprezentaci, co se na půdě parlamentu dosud sešla. Zahrnoval veškeré vrstvy tehdejší společnosti a měl skutečně všeobecný charakter. Právě proto rok 1295 se považuje za rok založení pravidelného a úplného anglického parlamentu, který dostal pojmenování Modelový neboli Vzorový parlament¹²⁴.¹²⁵ Byl pojmenován takhle, protože zahrnoval veškeré elementy parlamentu: kněží, rytíře, barony a měšťany.¹²⁶ Eduardovy motivy pro jeho svolání byly spíše finanční než ústavní. Naléhavě potřeboval peníze vzhledem ke krizím ve Walesu, Skotsku a na jeho francouzských územích. Chtěl široce rozložit daňové břemeno, proto svolal představitelé různých vrstev.¹²⁷ Na jeho zasedání se podílelo 7 hrabat, 41 baronů, všichni biskupové a

¹¹⁸ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 45

¹¹⁹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 217

¹²⁰ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 78

¹²¹ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 315-316

¹²² THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 16

¹²³ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 316

¹²⁴ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 5

¹²⁵ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 316

¹²⁶ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 5

¹²⁷ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 78-79

arcibiskupové, 70 nejvýznamnějších duchovních, 2 rytíři od každého hrabství, 2 zástupci od každého z významnějších měst (towns) a 2 zástupci od každého městečka (borough) s právem vysílat své představitele do parlamentu a představitele nižšího duchovenstva.¹²⁸ Od roku 1295 rytíři a představitelé měst začali být svoláváni pravidelně.¹²⁹ Představitelé nižšího duchovenstva však posléze nebrali účast v shromážděních parlamentu, ale ve zvláštních shromážděních duchovenstva pojmenovaných Convocation of Clergy. Proto Modelový parlament nebyl úplně reprezentativní z hlediska dalšího vývoje parlamentu. Byl však významný a precedentní v tom ohledu, že od tohoto parlamentu se ustálila idea, že parlament je reprezentativní orgánem, jehož rozhodnutí zavazují i osoby jim zastoupené.¹³⁰ Svolávání probíhalo na základě příkazu krále, který se nazýval writ of summons. Tento příkaz byl adresován šerifům, kteří v tomto procesu hráli významnou roli.¹³¹ Každý šerif měl povinnost poslat Chancery seznam osob zvolených v jeho hrabství. Je pravděpodobné, že šerifové měli dost velkou prerogativu určit, která města mají být reprezentována v parlamentu.¹³² Shromáždění Modelového parlamentu byla zopakována v letech 1296, 1300 a 1305.¹³³

V dalších letech vlády Eduarda skladba parlamentu stále ještě nebyla ustálena. Král a jeho rada však zůstávali jeho centrální součástí. Počet těch, kdo dostával individuální pozvánky kolísal.¹³⁴ Parlament se scházel jenom na králův příkaz a ten ho svolával především pro obstarání svých vlastních záležitostí. Těmito záležitostmi mohly být soudnictví, diplomacie, válka, zdanění nebo státní správa. Kromě toho Eduard I. svolával parlament, aby dostal doporučení ohledně komplikovaných záležitostí, pro slyšení stížností a obdržení souhlasu s naléhavými otázkami a pro zveřejnění svých rozhodnutí. Byl také vhodný i pro králové poddané, jelikož mohli zde prezentovat své soukromé žádosti.¹³⁵

Během dvou let po schůzi Modelového parlamentu král zavedl daň za majetku a vybíral poplatek z vývozu vlny. Toto všechno vedlo k odporu, v důsledku kterého panovník znovu

¹²⁸ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 44-45

¹²⁹ MILLAR, John, Mark PHILLIPS a Dale R. SMITH. *An historical view of the English government, from the settlement of the Saxons in Britain to the revolution in 1688*. Indianapolis: Liberty Fund, 2006. ISBN 9780865974456, s. 300

¹³⁰ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 78-80

¹³¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 45

¹³² LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 78-79

¹³³ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, [1953], s. 10

¹³⁴ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 133

¹³⁵ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 214

potvrdil platnost Magny Charty a Lesní Charty v roce 1297.¹³⁶ Eduardovo potvrzení listin z roku 1297 obsahovalo ustanovení, že mimořádné daně mohou být uváleny jenom se souhlasem celé země.¹³⁷ V této době daň byla vnímána jako pomoc nebo dar králi, které však mají obligatorní charakter.¹³⁸ I když parlament nebyl konkrétně zmíněn, bylo to zřejmé fórum pro projednání těchto otázek.¹³⁹ Během 13. století tento souhlas typicky dávala Velká rada.¹⁴⁰ V potvrzení listin dále bylo uvedeno, že pokud bude „*jakýkoli rozsudek či rozhodnutí vydán našimi soudci nebo kýmkoli z našich úředníků v rozporu s body řečených listin...*, *nechť je zrušen a považován za nicotný*“.¹⁴¹ V roce 1301 parlament omezil panovníkovou moc znovupotvrzením Magny Charty a stanovením dalších limitujících podmínek. Tak třeba králi bylo zakázáno vysílat vojsko do ciziny bez souhlasu parlamentu.¹⁴² V roce 1305 se parlament sešel ve Westminsteru. Bylo pozváno 9 hrabat, 94 baroni, 95 prelátů. Reprezentativní složka zahrnovala 145 osob nižšího duchovenstva, 74 rytíře a kolem 200 zástupců měst. Zasedání trvalo 3 týdny. Není bez zajímavosti, že v této době ještě neexistovala jednoznačně definována třída velkých baronů, která za jakýchkoliv podmínek obdrží pozvánku do parlamentu. Určitá náladovost v králových rozhodnutích přetrvala až do Eduarda III. V těchto rozhodnutích hrály roli i osobní faktory, zejména třeba podezření v nedostatku loajality.¹⁴³

Od posledních let vládnutí Eduarda I. do začátku vládnutí Eduarda III. parlament byl pravidelně využíván králem a jeho oponenty pro zveřejnění svých záměrů a dalších kroků. Tato role parlamentu se také projevila za Richarda II. a Jindřicha IV.¹⁴⁴ Celkově Eduard I. je považován za „*architekta parlamentu*“ a za jeho vládnutí byly etablovány pravidelnost svolávání parlamentu, procedurální postupy a obecně tradice rozhodovat o záležitostech země v diskuzi mezi králem a stavy.¹⁴⁵ Ke konci 13. století parlament byl vnímán jako orgán, který má

¹³⁶ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 79

¹³⁷ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 79

¹³⁸ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 407

¹³⁹ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 79

¹⁴⁰ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 91

¹⁴¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 215

¹⁴² KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 181

¹⁴³ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 10-11, 29

¹⁴⁴ FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÊT a John WATTS. *Government and political life in England and France, c.1300-c.1500*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758, s. 226

¹⁴⁵ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 377

pravomoc zavazovat zemskou komunitu a jeho akty byly chápány jako výraz společenského konsenzu. Parlament se rovněž stal nejvyšším soudem a takto ve svých rukou koncentroval moc zákonodárnou a soudní.¹⁴⁶

¹⁴⁶ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 92

5. Vývoj ve 14. století

Během 14. století parlament začal odehrávat stále důležitější roli. Skutečnost, že angličtí panovníci neměli příliš vlastních zdrojů, což bylo ještě více zkomplikováno neustálým vedením válek, přispěla k tomu, že v průběhu 14. století parlament nabyl na významu.¹⁴⁷ Tak třeba během Stoleté války mezi Anglií a Francií uvalení daní bylo hlavním důvodem pro svolání parlamentu.¹⁴⁸ Jenom se souhlasem parlamentu králové mohli zdaňovat import a export stejně jako majetek svých poddaných. V této otázce existovala také personální stránka, vzhledem k tomu, že poslanci dolní sněmovny disponovali znalostmi místních poměrů potřebnými pro efektivní výběr daní.¹⁴⁹ K polovině 14. století už bylo zavedeným zvykem, že souhlas parlamentu byl potřeba pro přímé obecné zdanění. K 90. letům 14. století pravomoc schválení daní byla formálně zakotvena pro House of Commons.¹⁵⁰ Kromě toho probíhal proces diferenciací parlamentu a královny rady v parlamentu, jakož i dělení parlamentu na dvě komory.¹⁵¹ Legislativní pravomoc krále začala být vykonávána v parlamentu místo rady.¹⁵² Parlament se v zásadě rozdělil na 3 části. Kromě tradičně řazených House of Commons a House of Lords, angličtí právníci sem zařazovali i krále v parlamentu, který se účastnil zasedání se svou radou a svými nejvyššími soudci.¹⁵³

Během 14. století parlament přestal být pouhým fórem, kde král a stavy diskutují o národních záležitostech. Stala se z něj oddělená větev státní moci, která často bývala kontradiktorní vůči králi a jeho radě.¹⁵⁴ V tomto století parlament také získal větší náboženský rozměr. Během zasedání parlamentu byly deklarovány exkomunikace, potvrzení chart a listin byly konány s náboženskou vážností a náboženské konvokace byly často koordinovány s parlamentními schůzemi. Kromě toho zasedání parlamentu se zpravidla konala v dobách velkých

¹⁴⁷ WOOD, Cindy. *Studying late medieval history: a thematic approach*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 1-317-21120-0, s. 126

¹⁴⁸ GRAVES, Michael A. R. *The Parliaments of Early Modern Europe*. London: Routledge, 2014. ISBN 9781317884330, s. 28

¹⁴⁹ WOOD, Cindy. *Studying late medieval history: a thematic approach*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 1-317-21120-0, s. 126

¹⁵⁰ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 275

¹⁵¹ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 93

¹⁵² BARRACLOUGH, Geoffrey. Law and Legislation in Medieval England. *Law Quarterly Review*. American Society for Legal History, 1940, 1(56), 75-92, s. 81

¹⁵³ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 50

¹⁵⁴ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 95

náboženských svátků, jako třeba Velikonoc.¹⁵⁵ V 14. století také proběhly hluboké změny v anglické politice a institucích. Královská státní správa se rozšířila víc než kdykoliv doposud. Zároveň se zvýšil vliv Commons v politickém životě Anglie.¹⁵⁶ Účast Commons v parlamentu se tehdy nejevila tak samozřejmá jako v dnešní době. Jedním z důvodů, proč Commons byli přítomní v anglickém parlamentu na rozdíl od jiných evropských států, byla skutečnost, že v Anglii existovala střední třída.¹⁵⁷ Členy House of Commons byla buď aristokracie (gentry) nebo městská oligarchie.¹⁵⁸ Lordové však stále zůstávali nejvýznamnějšími důvěrníky krále. Jejich vztahy s králem i nadále zůstaly ústředním bodem politiky během 14. století.¹⁵⁹

Parlament se scházel nepravidelně. V některých časových úsecích se scházel častěji, v dalších naopak existovaly podstatné prodlevy mezi jednotlivými zasedáními.¹⁶⁰ Typicky parlament zasedal ve Westminsteru, ale občas se scházel i v Yorku, Lincolnu, Salisbury, Winchesteru, Worcesteru a Oxfordu.¹⁶¹ Délka parlamentních zasedání také kolísala. Zasedání parlamentu trvaly týdny, někdy měsíce.¹⁶² Iniciativa patřila králi: svolával, odročoval a rozpouštěl parlament. Pokud král neměl zvláštní potřebu svolat parlament, mohl parlament nesvolávat, což se často i dělo.¹⁶³ V tomto ohledu postavení parlamentu bylo méně jisté než v moderních právních systémech, kde typicky je povinností hlavy státu svolat parlament v časově omezeném úseku po jeho zvolení. Nejčastěji král parlament svolával z finančních důvodů.¹⁶⁴ Atmosféra v parlamentech se lišila. Někdy slavnostní, občas naopak neklidná a hrozivá. Během zasedání se konala nejenom právní a byrokratická práce, ale také souboje, turnaje, procesy, popravy, náboženské ceremonie, svatby, hostiny, rvačky, odvedení do armády apod.¹⁶⁵ Parlament se také samozřejmě zabýval vytvářením legislativy, která v této době začala být

¹⁵⁵ GIANCARLO, Matthew. *Parliament and literature in late medieval England*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390, s. 50

¹⁵⁶ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 208

¹⁵⁷ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 6

¹⁵⁸ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 98

¹⁵⁹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 208

¹⁶⁰ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 275

¹⁶¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 50

¹⁶² GIANCARLO, Matthew. *Parliament and literature in late medieval England*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390, s. 30

¹⁶³ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 275

¹⁶⁴ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 50

¹⁶⁵ GIANCARLO, Matthew. *Parliament and literature in late medieval England*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390, s. 30

chápána jako nadřazená common law a uplatňována v královských soudech.¹⁶⁶ S rostoucím vlivem parlamentu zákony začaly být chápány jako společné dílo parlamentu a krále, ne jako jenom pouhý králův výtvor. Parlament získal právo iniciovat vydávání zákonů a kontrolovat proces jejich přípravy.¹⁶⁷ Kromě toho se parlament v této době etabloval mimo jiné jako místo, kde královi ministři můžou být pohnáni k odpovědnosti.¹⁶⁸ Právě v 14. století byla zavedena procedura tzv. impeachmentu, což byla odpovědnost králových ministrů před parlamentem.¹⁶⁹

5.1. Složení parlamentu a volební proces

Co se týče složení parlamentu, na začátku 14. století parlament se skládal z hrabat, světských baronů, arcibiskupů, biskupů, opatů, převorů. Tyto skupiny byly svolávány králem individuálně. Dále se schůzi parlamentu zúčastňovali zástupci rytířů a svobodných vlastníků pozemků a také představitelé měst.¹⁷⁰ Rytířem byl člověk, který vlastnil jedno nebo několik panství. Obvykle také zastával úřad šerifa nebo správce lesů a ve svém hrabství reprezentoval krále ve správních a soudních věcech. Jejich celkový počet se odhaduje na 1100 až 1200 osob.¹⁷¹ Neexistoval žádný právní akt, který určoval, kdo jsou baroni, hrabata, opati a tak dále, kteří jsou oprávněni k účasti na parlamentu. Proto dá se říct, že král při svolávání postupoval svévolně. V tomto ohledu určující byla významnost jednotlivého rodu. Královští úředníci jako například členové královské rady nebo soudci téměř vždycky byli pozváni ke schůzi parlamentu, vzhledem k jejich oficiálnímu postavení. Byli to buď hrabata, nebo baroni. Svolání představitelů hrabství a měst nebylo právní povinností. Jejich svolání se však stálo běžnou praxí, jelikož se předpokládalo, že je jejich právem se zúčastnit shromáždění, kde se řeší uložení finančních povinností.¹⁷²

¹⁶⁶ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 273

¹⁶⁷ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 96

¹⁶⁸ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 273

¹⁶⁹ PAULEY, Matthew A. *Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage*. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830, s. 125

¹⁷⁰ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 318

¹⁷¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 205

¹⁷² GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 318-319

Od druhé poloviny 14. století se zastupování hrabství ustálilo na čísle dvou reprezentantů od každého z 37 hrabství.¹⁷³ V Anglii se zakotvila tradice, že jenom dva zástupci mají reprezentovat určitou správní oblast. Pravděpodobně se toto pravidlo ustálilo kvůli tomu, že ne vždycky bylo možné sehnat více než dva schopné muže pro zastupování. Tento systém je životaschopný, jelikož je vždy lepší, když se volič může soustředit na volbu jenom jednoho nebo dvou zástupců, než na volbu celého sboru, protože je pro něj komplikované posoudit případné kvality a nedostatky velkého množství osob. Města také typicky delegovala 2 zástupce, ale počet měst představených v parlamentu však kolísal.¹⁷⁴ Na začátku 14. století se jednalo o zhruba 180 zástupců měst z víc než 80 měst.¹⁷⁵ První polovina 14. století zaznamenala snížení počtu zástupců měst, ale od roku 1350 jejich množství se začalo opět zvyšovat a dělo se tak i během celého následujícího století.¹⁷⁶ Malá města po roce 1447 delegovala většinou aristokracii a právníky. Počet obchodníků v parlamentu nebyl velký a delegovala je téměř výlučně velká města jako Londýn, York a tak dále. Byli řazeni níž než rytíři. Pravděpodobně kvůli tomuto důvodu města preferovala posílat do parlamentu osoby vznešenějšího původu.¹⁷⁷ Podle odhadů od pozdního 14. století do Reformace počet členů dolní sněmovny vzrostl z 250 na téměř 300. Iniciativa ve svolání nových představitelů patřila králi. Toto zvýšení se konalo v důsledku získání volebního práva dalšími městy. Města tuto možnost začala vnímat jako privilegium na rozdíl od minulosti, kdy tato povinnost byla pocíťována jako zátěž.¹⁷⁸ Není však bez zajímavosti, že velké množství králových přímých vazalů se zřeklo účasti v parlamentu vzhledem ke svému malému bohatství a vlivu a preferovalo se angažovat v lokální politice.¹⁷⁹

Ve writech adresovaných šerifům králem bylo stanoveno, že zástupci hrabství mají být zvoleni na základě projevu vůle obyvatelstva hrabství. Všichni svobodní vlastníci pozemků disponovali rovným právem účastnit se voleb. Původně volba představitelů hrabství nevyžadovala žádné speciální svolání voličů. V ustanovené době se prostě shromáždili v soudě hrabství, aby zvolili své představitelé. Když významnost parlamentu vzrostla, volby se začaly

¹⁷³ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 273

¹⁷⁴ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 273, 342

¹⁷⁵ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 405-406

¹⁷⁶ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 274

¹⁷⁷ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 98

¹⁷⁸ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 274

¹⁷⁹ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 320-321

vyhlašovat po celém království svoláním všech účastníků a oznámením doby a místa shromáždění parlamentu. Samotná volba probíhala v soudě hrabství na jednom z jeho pravidelných zasedání.¹⁸⁰ Na průběh voleb zástupců do parlamentu dohlíželi šerifové v soudech hrabství.¹⁸¹ Zástupci měst byli voleni rozdílně v závislosti na místních pravidlech. Většinou byli určeni starostou a radními s tím, že se na tomhle procesu občas podíleli i bohatí obchodníci.¹⁸² Takový systém přispíval ke korupci, jelikož malé množství členů rady se lehce dalo uplatit. Na rozdíl od hrabství, kde se počet voličů postupně rozšiřoval, se ve městech toto nedělo. Je pravděpodobné, že volby probíhaly takovým způsobem, že voliči, jejichž počet byl malý, se v přítomnosti šerifa domluvili o osobách představitelů, které je budou reprezentovat. Šerif o tom pak následně informoval Court of Chancery. Hlasování nebylo skryté, nýbrž otevřené. Až do vládnutí Jindřicha IV. není žádná zmínka o právní úpravě forem voleb. Šerifové tuto skutečnost často využívali a určovali průběh voleb podle své vůle. Právě proto později byla přijata právní úprava pro zamezení tohoto zneužívání.¹⁸³

5.2. Proces diferenciacie dvou komor

Idea, že parlament reprezentoval všechny, byla fikce, vytvořena z důvodu legitimizace myšlenky, že rozhodnutí parlamentu mají zavazovat všechny svobodné.¹⁸⁴ V praxi se spíše prosazovaly dílčí zájmy jednotlivých sociálních skupin. Každý stav rozhodoval o svých záležitostech odděleně a prakticky neexistovaly otázky, o kterých se mělo rozhodovat společně.¹⁸⁵ Čím dál, tím víc stav rytířů se začal oddalovat od velkých baronů, vzhledem k tomu, že jejich význam a bohatství postupně upadaly. Na druhé straně probíhal proces jejich sblížení s městským stavem. Měli stejný původ a titul své účasti v parlamentu a podobné zájmy.¹⁸⁶ Spojení rytířů a měšťan v House of Commons umožnily této komoře se stát významným

¹⁸⁰ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 323, 339

¹⁸¹ KEEN, Maurice. *England in the later Middle Ages: a political history*. 2nd ed. New York, NY: Routledge, 2003. ISBN 0415272939, s. 4

¹⁸² LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 99

¹⁸³ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 327

¹⁸⁴ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 98

¹⁸⁵ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 355

¹⁸⁶ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 355

protihráčem krále a velkých baronů. Názory ohledně vzniku dělení na komory jsou různorodé: od roku 1315 až do roku 1344, v závislosti na tom, jaká skutečnost je považována za rozhodnou pro vznik dvou komor. Dovězení parlamentu v jeho konečné podobě se odehrálo až na konci 14. století.¹⁸⁷

Jakožto shromáždění králových vazalů, House of Lords má delší historii než House of Commons. Feudální Velká Rada se postupně přetvořila v House of Lords, komoru dědičných šlechticů. Je možné vystopovat tři po sobě jdoucí základy pro členství v House of Lords: 1) feudální princip *suit of court* založený na držbě pozemku, 2) jmenování na základě královského pozvání nebo příkazu, 3) dědění.¹⁸⁸ House of Lords se skládal z lordů nebo velkých baronů, kteří byli svoláváni individuálně.¹⁸⁹ Jmenování lordem bylo často projevem ocenění zvláštních zásluh dotyčného.¹⁹⁰ Postupně členové horní komory se domohli práva zasedat v parlamentu jakožto svého dědičného práva. Kromě toho získali právo být souzeni jenom členy své komory.¹⁹¹ Pokud baron obdržel pozvánku do jednoho parlamentu, očekávalo se, že bude pozván i do následujících. V případě, že byl pravidelně pozván během svého života, předpokládalo se, že právo účasti přejde i na jeho dědice spolu s majetkem a titulem.¹⁹² Horní komora měla také soudní pravomoc. Soudcem byl král v parlamentu a shromáždění parlamentu soudním zasedáním.¹⁹³

Vznik House of Lords především souvisí s velkým bohatstvím a významem lordů. Personální vliv členů této komory umožnil vznik jejich práv. Shromáždění těchto mocných mužů v jediném místě mělo pozitivní účinek, jelikož se setkávali se sobě rovnými a umožňovalo to politickou diskuzi a kompromisy lépe, než kdyby zůstali izolovaně ve svých sférách vlivu. House of Lords sloužil příkladem i pro House of Commons, který se ve svou řádu sjednotil také pro obhajobu svých stavovských zájmů.¹⁹⁴ House of Lords se skládal ze světských a klerikálních

¹⁸⁷ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 353, 357

¹⁸⁸ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 29

¹⁸⁹ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 353

¹⁹⁰ THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 30

¹⁹¹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 377

¹⁹² THOMPSON, Faith. *A short history of Parliament, 1295-1642*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953, s. 30

¹⁹³ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 92

¹⁹⁴ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 366-368

elit.¹⁹⁵ Předsedou horní komory byl Lord kancléř.¹⁹⁶ Původně rozhodnutí, kteří preláti a šlechtici budou pozváni, bylo na králově rozhodnutí. Následně se však členství sněmovně lordů se stalo fixním. Od roku 1387 král začal udělovat tituly baronů a od této doby místo v House of Lords začalo být dědičným.¹⁹⁷ House of Lords nikdy nezahrnoval více než 100 členů. Skládal se z 2 arcibiskupů, 18 biskupů, 26 až 27 opatů a převorů, 12 vévodů, markýz a hrabat a 40 nebo méně baronů. Duchovní lordi zasedali po pravé ruce panovníka, světské lordi na opačné straně. Seděli v pořadí své významnosti. Soudci seděli spolu s lordy, ale nebyli považováni za plnoprávné členy parlamentu.¹⁹⁸ Celkově členové House of Lords byli nejvýznamnější a nejvlivnější osoby tehdejší Anglie. Hodně členů této komory obsazovalo královské úřady a prakticky všichni disponovali vlastními ozbrojenými jednotkami.¹⁹⁹

House of Commons se skládal ze zástupců měst a hrabství.²⁰⁰ Na rozdíl od horní komory, byla chápána jako reprezentující zájmy celé země.²⁰¹ První zmínka o odděleném zasedání zástupců měst a rytířů je z roku 1332. Společně rytíři a zástupci měst měli moc, kterou by nedosáhli v případě, že by vystupovali odděleně. Na druhou stranu nelze říct, že jejich spojenectví bylo nevyhnutelné. Sociálně a politicky rytíři měli blíž k velkým lordům. Nicméně, v Anglii neexistovala velká propast mezi nobilitou a nešlechtici, což umožnilo spojenectví, které v jiných evropských státech se zdálo nemyslitelné. Největší spojující linkou mezi rytíři a zástupci měst byla skutečnost, že oba byli volenými představiteli zastupujícími zájmy svých komunit. Mezi společné zájmy rytířů a zástupců měst patřily otázky zdanění, vojenské služby a zahraniční politiky. Sjednacenost rytířů a zástupců měst jim pomohla oponovat králi Eduardu II. a Richardu II. Skutečnost, že byli v opozici zabránila tomuto spojenectví se přerodit v hnutí směřující k oligarchii. Jejich vůdci se snažili svým programem oslovit co nejširší obyvatelstvo a obecně tento svaz neztratil ze zřetele zájmy země. V žádném případě nebyli loutkami velkých lordů.²⁰² Commons (tedy zástupci měst a rytíři) nabyli na významu také v neposlední řadě proto, že je král

¹⁹⁵ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 406

¹⁹⁶ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 51

¹⁹⁷ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 406

¹⁹⁸ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 97-98

¹⁹⁹ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 407

²⁰⁰ GUIZOT, François. *The history of the origins of representative government in Europe*. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0, s. 353

²⁰¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 51

²⁰² WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 377-379

využíval jako protiváhu baronům.²⁰³ Tato komora postupně získala výlučnou pravomoc ve finančních otázkách²⁰⁴ a téměř vždycky na požadavky zdanění reagovala protinávry královské vládě²⁰⁵. Commons využívali parlament, aby upozornili krále na záležitosti, které se nedaly rozhodnout v rámci common law.²⁰⁶ Petice prezentované v House of Commons se staly nástrojem, pomocí kterého vlastníky pozemků vznášely své stížnosti.²⁰⁷ V době krize měli králové tendenci souhlasit s požadavky Commons nebo slibovat reformy. Když se však situace stabilizovala, bylo pro ně jednodušší tyto požadavky ignorovat.²⁰⁸

Celkově každá z obou komor byla nezávislým orgánem a pro přijetí rozhodnutí bylo potřeba souhlasu obou komor.²⁰⁹ Ke konci 14. století se parlament zformoval do své moderní podoby a House of Commons se stala stejně významnou komorou jako House of Lords.²¹⁰

5.3. Parlamentní petice

Kromě obstarání finančních otázek nejoblíbenější činností parlamentu bylo podání peticí králi.²¹¹ Petice se podávaly ohledně věcí, které nemohly být vyřešeny systémem writů a běžnými soudy, ale mohly být napraveny prostřednictvím legislativy.²¹² Parlamentní petice byly předchůdci zákonů. Na začátku 14. století parlament připravoval množství petic, které byly

²⁰³ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 51

²⁰⁴ MILLAR, John, Mark PHILLIPS a Dale R. SMITH. *An historical view of the English government, from the settlement of the Saxons in Britain to the revolution in 1688*. Indianapolis: Liberty Fund, 2006. ISBN 9780865974456, s. 309

²⁰⁵ CARPENTER, Christine. Law, Justice and Landowners in Late Medieval England. *Law and History Review*. American Society for Legal History, 1983, 1(2), 205-237, s. 227

²⁰⁶ FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÉT a John WATTS. *Government and political life in England and France, c.1300-c.1500*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758, s. 228-229

²⁰⁷ GOLDSWORTHY, Jeffrey Denys. *The sovereignty of Parliament: history and philosophy*. Clarendon: Oxford University Press, 2001. ISBN 0191705195, s. 29

²⁰⁸ FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÉT a John WATTS. *Government and political life in England and France, c.1300-c.1500*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758, s. 230

²⁰⁹ MILLAR, John, Mark PHILLIPS a Dale R. SMITH. *An historical view of the English government, from the settlement of the Saxons in Britain to the revolution in 1688*. Indianapolis: Liberty Fund, 2006. ISBN 9780865974456, s. 309

²¹⁰ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 113

²¹¹ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 276

²¹² RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 214

předávány králi ke schválení. Pokud je král schválil, měly podobnou sílu jako zákon.²¹³ V době, kdy parlament nezasedal tyto žádosti zvažovala králova rada a pokud shledala, že náprava je nutná, vydala legislativní akt a publikovala ho jako zákon s parlamentní autoritou.²¹⁴ Postupně se petice přetvářely do podoby zákonodárných návrhů.²¹⁵ V zásadě se petice dělily na dva druhy: individuální, které se týkaly soukromých záležitostí, nebo obecné petice, které se zabývaly otázkami veřejného zájmu. Petice byly posílány Commons lordům a králi a každý z těchto dvou subjektů mohl petici pozměnit nebo schválit. Commons mohli koordinovat jednotlivé petice, což například udělali v případě nepokojů v Herefordshiru, v souvislosti s kterými obdrželi množství individuálních petic. Parlament fungoval jako jakási nejvyšší soudní instance v případech, kdy poškození se nemohli domoci spravedlnosti prostředky, které jim poskytovalo common law.²¹⁶ Jedním z raných příkladů parlamentních petic byla petice rytíře Henry Keighleyho, ve které byla zmíněna řada veřejných stížností a která zároveň požadovala splnění s tím souvisejících požadavků předtím, než parlament schválí dotaci. Odplatou za tuto iniciativu po pěti letech král nařídil jeho zatčení a uvěznění.²¹⁷ Lze takto vidět, že podání petic v této době bylo spojeno s personálním rizikem.

²¹³ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 98

²¹⁴ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 95

²¹⁵ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 98

²¹⁶ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 276

²¹⁷ GIANCARLO, Matthew. *Parliament and literature in late medieval England*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390, s. 53

6. Doba vlády Eduarda II. (1307-1327)

Eduard II. neměl tak bojovnou povahu jako jeho otec Eduard I. Vysoká šlechta ho neměla ve velkém respektu a byl považován za slabého panovníka. Bylo mu také vytýkáno, že neprojevoval přílišný zájem o královské povinnosti a přenechával příliš mnoho moci svým dvorským úředníkům, což se nelíbilo baronům. Kromě toho se vyznačoval marnotratností, čímž ohrožoval solventnost královské domácnosti. Rovněž došlo k množství stížností vzhledem k jeho opakovanému porušení Magny Charty tím, že nespravedlivě konfiskoval půdu nebo zneužíval pŕuhony.²¹⁸ Během vládnutí Eduarda II. parlament se stal ohniskem sporů. V průběhu tohoto konfliktu vzrostl význam Commons. Zástupci měst a rytíři se postupně sjednotili v jedné komoře, která cílila se stát rovnou House of Lords.²¹⁹

V roce 1307 u příležitosti korunovace Eduarda II. baroni jej donutili, aby slíbil dodržení zákonů, které byly přijaty zemskou komunitou (community of the realm).²²⁰ V této době se také zarodily petice Commons králi, které byly předchůdci zákonodárných návrhů. První dochovaná petice je datována do roku 1309.²²¹ V roce 1309 vzniklo pravidlo „grievances before supply“, podle kterého se před schválením daní měly nejdříve projednat požadavky parlamentu.²²² V tomtéž roce duchovenstvo předložilo ke slyšení seznam stížností ohledně vměšování světské moci v církevní záležitosti. Tyto konzultace vyvrcholily ve vydání Articuli Cleri. Byl to královský writ, který reagoval na stížnosti duchovenstva. V zásadě těmto stížnostem nebylo vyhověno, protože koruna nebyla připravena jít na významné ústupky.²²³ V roce 1311 byla vydána nařízení, ve kterých skupina 21 šlechticů, jak světských, tak i duchovních, se domáhala reform, týkajících se omezení vlivu finančníků a dvořanů, zdokonalení správy královských financí a omezení státní správy vykonávané prostřednictvím králova dvoru. Také v tomto nařízení bylo stanoveno, že se parlament bude svolávat minimálně jednou ročně a otázky vyhlášení války, opuštění králem království, darování královských pozemků, jmenování nejvyšších královských úředníků a stížnosti proti královským úředníkům můžou být řešeny jenom se souhlasem baronů daným v parlamentu. Král však předložené požadavky odmítl a

²¹⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 234-237

²¹⁹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 377-378

²²⁰ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 220

²²¹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 377-378

²²² KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 181

²²³ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 193

chystal se ke střetu s barony.²²⁴ Po svévolné popravě králova favorita Gavestona barony, se však země konsolidovala a hrozba občanské války odstoupila. V roce 1313 se vzbouření baroni před králem omluvili a on se tak zase ujal moci. Nařízení z roku 1311 se v praxi skoro nepoužívala. Na rozdíl od Eduarda I., který byl znám jako „vždy vítězný král“, Eduard II. se nemohl pochlubit vojenskými úspěchy, a dokonce zažil katastrofickou porážku v bitvě u Bannockburnu, což výrazně podlomilo jeho autoritu v království. Po této porážce král znovu potvrdil svou vázanost nařízeními z roku 1311. Faktickým vládcem zemi v této době se stal jeho bratranec Lancaster, který však nebyl ve větší oblibě než samotný král. Král však začal kolem sebe shromažďovat své stoupence důsledkem čehož se v zemi vytvořily dvě mocenská centra.²²⁵

Celkově poměry v Anglii v této době byly surové. V zemi panoval hlad a zvýšil se počet násilných trestných činů.²²⁶ V únoru roku 1315 parlamentem v Lincolnu bylo zrušeno nařízení, které stanovovalo maximální cenový strop pro potraviny, jelikož tohle nařízení řádně nefungovalo vzhledem k hladomoru vyvolanému špatnou úrodou.²²⁷ Až v roce 1318 v důsledku bohaté úrody se situace zlepšila. V roce 1322 byl svolán parlament v Yorku, kde byl přijat statut, jenž stanovil, že král může vládnout úplně nezávisle na parlamentu, a znovu byly zrušeny výnosy z roku 1311. Král v této době postupoval úplně svévolně a na parlamentu vůbec nezáleželo. Pátral po vzbouřencích a konfiskoval jejich majetek a vydědil řadu velmožů. V důsledku těchto kroků si žádný držitel půdy nebyl jistý svým postavením. V roce 1326 tak vojsko královny Isabely a Mortimera přistálo u anglických břehů. Hbitě se k nim začali přidávat další královi nepřátelé. Král se svými nepočtenými stoupenci sice z Londýna uprchl, ale po nějaké době však byl zajat vojáky královny Isabely.²²⁸ Nakonec v roce 1327 parlament sesadil z trůnu Eduarda II. Myšlenka, že parlament může sesadit krále byla v té době kontradiktorní, vzhledem k tomu, že byl to právě král, kdo svolával parlament. Jednalo se o revoluční precedent.²²⁹ Takto se vyvinula zásada, že parlament je oprávněn rozhodovat v otázkách nástupnictví na anglický trůn. Celkově za vlády Eduarda II. vzrostl vliv baronů na chod státu a rovněž bylo posíleno postavení parlamentu.²³⁰

²²⁴ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 218

²²⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 238-239

²²⁶ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 240

²²⁷ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 192

²²⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 240-247

²²⁹ GIANCARLO, Matthew. *Parliament and literature in late medieval England*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390, s. 32

²³⁰ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 47-48

7. Doba vlády Eduarda III. (1327-1377)

Na začátku panování Eduarda III. fakticky vládla jeho matka se svým milencem Rogerem Mortimerem. V roce 1330 byl však Mortimer lordy odsouzen a oběšen a králova matka Isabela byla zajata. Takto začalo faktické vládnutí Eduarda III.²³¹ Na rozdíl od Eduarda II. Eduard III. byl silným a statečným panovníkem, který dokázal k sobě vzbudit náklonnost. Rozšiřoval řady šlechticů a shromáždil kolem sebe věrné rytíře a šlechtice, kteří s ním zůstali až do konce jeho vlády. Za doby Eduarda III. Anglie spolu se Francií se staly nejmocnějšími královstvími Evropy, vzhledem k tomu, že tato v této době byla značně rozdrobena a pohlcena neustálými konflikty.²³² Poté jak po něm francouzský král, Filip z Valois, začal požadovat slib věrnosti²³³, Eduard III. se prohlásil za právoplatného následníka francouzského trůnu po linii jeho matky Isabely a jenom hledal záminku pro napadnutí francouzského království.²³⁴ Svůj nárok na francouzský trůn Eduard III. zakládal na tom, že je vnukem Filipa IV.²³⁵ Takto v roce 1337 byla zahájena Stoletá válka, která však anglickému království nepřinesla očekávané zisky, ale spíše obrovský ztráty na životech a penězích. V roce 1346 Eduard III. rozbil Francouzy v bitvě u Kresčaku a následně dobyl Calais. Podařilo se mu porazit i dalšího starého nepřítele, a to skotského krále Davida II. Takto se pro šlechtu stál ideálem vládce, což však nelze říct pro anglický lid, jenž na svých zádech nesl náklady válek.²³⁶ Stoletá válka však byla velmi důležitá pro vývoj parlamentu, jelikož král byl nucen neustále svolávat parlament pro obdržení peněžních prostředků. V důsledku této skutečnosti král musel přikládat větší váhu peticím zástupců Dolní sněmovny, bez nichž nové daně nemohly být schváleny.²³⁷

Za vlády Eduarda III. začal parlament připravovat i vlastní zákonodárné návrhy a nejenom schvalovat ty panovníkovy. Původně měly charakter petic, které navrhovaly určité změny v zákonech nebo rozhodnutích krále.²³⁸ Parlamentní zákony měly projít oběma komorami a následně se předávaly ke schválení králi.²³⁹ Za doby Eduarda III. parlament také získal

²³¹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 242-243

²³² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 255-256

²³³ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 244

²³⁴ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 257

²³⁵ DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 325

²³⁶ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 257, 263-264

²³⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 258

²³⁸ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 52

²³⁹ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 98

kontrolu nad sazbami cel a zkomplikoval králi možnost uválení vojenských povinností na místní komunitě.²⁴⁰ Postupně také probíhal proces asimilace zástupců měst a hrabství, mezi kterými se stíral rozdíl.²⁴¹ Soudci přestali být rovnoprávními členy parlamentu a stáli se pouhými poradci parlamentu. Neměli hlasovací právo a byli podřízeni jak králi, tak parlamentu.²⁴²

K zakotvení Commons na politické mapě Anglie přispěly mimořádné a opakované finanční požadavky Eduarda III. v 30. letech 14. století v souvislosti s vypuknutím války proti Francii.²⁴³ Eduard III. financoval válku Anglie proti Francii prostřednictvím daní na vlnu. Musel se však také často obracet k parlamentu pro schválení nových daní.²⁴⁴ Takto role Commons v anglické politice se pomalu, ale jistě zvětšovala. Od roku 1327 začal prudce vzrůstat počet petic podávaných Commons. Legislativa se vytvářela v reakci na tyto petice.²⁴⁵ V roce 1330 byl přijat akt, který vyžadoval každoroční svolání parlamentu, ale ne vždycky se v praxi dodržoval.²⁴⁶ V roce 1332 se poprvé sešla House of Commons ve složení rytířů a měšťanů.²⁴⁷ V roce 1338 byla přijata Waltonská nařízení, která položila základy rozpočtové politiky s cílem „zkoumat rozsah králových dluhů a závazků a odhadovat příjmy nezbytné k jejich splnění“.²⁴⁸ V roce 1340 byl přijat zákon, který stanovil, že od králových poddaných nesmějí být vybírány žádné poplatky bez souhlasu horní a dolní komory parlamentu.²⁴⁹ V letech 1340 až 1341 parlament znovupotvrdil svou kontrolu nad jmenováním královských ministrů a radních.²⁵⁰ V roce 1341 Eduard III. prohlásil, že každý ministr, který bude postupovat proti Magně Chartě, bude zodpovídat parlamentu.²⁵¹ V květnu roku 1341 parlament si potvrdil pravomoci vycházející z Magny Charty a Lesní Charty, které byly předtím uznané Eduardem I. Kromě toho od této doby lordové spadali

²⁴⁰ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 407

²⁴¹ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 280

²⁴² TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 94-95

²⁴³ MILLER, Edward a John HATCHER. *Medieval England: towns, commerce, and crafts, 1086-1348*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-315-83710-2, s. 417

²⁴⁴ KOENIGSBERGER, H. G. *Medieval Europe, 400-1500*. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0, s. 309

²⁴⁵ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 282-283

²⁴⁶ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 98-99

²⁴⁷ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 50

²⁴⁸ DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 328

²⁴⁹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 379

²⁵⁰ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 218

²⁵¹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 380

pod příslušnost své sněmovny v trestních věcech. Dále bylo omezeno odvolávání králem soudců.²⁵² K roku 1343 se začal vytvářet princip, že pro změnu přijatého zákona je potřeba souhlasu orgánu, který tento zákon přijal.²⁵³ Od roku 1348 statuty parlamentu začaly obsahovat klauzuli, že byly přijaty se souhlasem obou komor. Zvětšoval se počet případů, kdy do parlamentu byli zvoleni zástupci, kteří nepatřili k rytířům nebo neměli žádná panství. Například mezi těmi, kdo byl zvolen od Warwickshire mezi lety 1332 a 1348 jenom čtvrtina byli rytíři. Zástupci byli často znovuzvoleni.²⁵⁴

V letech 1348, 1361, 1369 a 1374 v Anglii propukly epidemie moru, což ovlivnilo i fungování státních institucí – soudy bývaly uzavřeny a zasedání parlamentu odročovány.²⁵⁵ Od roku 1348 do roku 1351 parlament nezasedal.²⁵⁶ Není bez zajímavosti, že v důsledku morových epidemií se však zvýšila životní úroveň nejchudších vrstev. Chyběla pracovní síla, a tak zvýšená poptávka po nich způsobila dvojnásobný nárůst jejich platů. V reakci na nespokojenost držitelů půdy a velmožů parlament v roce 1349 vydal Zákon o platech zemědělských dělníků, který byl prvním pokusem parlamentu o plošnou regulaci mezd a cen v celé zemi²⁵⁷. Zakazoval zaměstnavatelům platit zaměstnanců víc než před epidemií moru.²⁵⁸ Zaměstnavatel, který platil vyšší mzdu, než bylo dovoleno tímto zákonem, musel platit pokutu.²⁵⁹ Tento zákon však neměl předpokládaný účinek a zaměstnanci se prostě hrnuli k zaměstnavatelům, kteří nebrali ohled na zákon²⁶⁰ nebo poskytovali dělníkovi další výhody jako třeba právo pastvy na jejich pozemcích²⁶¹. V této souvislosti následně parlament z roku 1376 přiznal neúspěch zákona o platech zemědělských dělníků v tomto prohlášení: „*Když jim (tj. zemědělským dělníkům) jejich pan vyčítá špatnou práci, nebo nabídne práci za podmínek stanovených statutem, prchají ze služby a často zmizí i z rodného kraje; bloudí z kraje do kraje, z města do města, aby o nich páni nevěděli. Mnozí z nich nepracují a potulují se... a velká část těchto dělníků se živí loupeží za bílého dne.*“²⁶² Takto morová epidemie přispěla k urychlené emancipaci rolníků a k úpadku

²⁵² KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 48

²⁵³ BARRACLOUGH, Geoffrey. Law and Legislation in Medieval England. *Law Quarterly Review*. American Society for Legal History, 1940, 1(56), 75-92, s. 84

²⁵⁴ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 281

²⁵⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 265-266

²⁵⁶ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 283

²⁵⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 267

²⁵⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 266

²⁵⁹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 138

²⁶⁰ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 266

²⁶¹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 138-139

²⁶² MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 93

feudálního řádu.²⁶³ Parlament se snažil reagovat na rychle prosperující rolnictvo a zaváděl různé zákazy a omezení týkající se jejich oblečení a stravy, které pro člověka dnešní doby můžou připadat dost kuriózně. Tak třeba manželkám sluhů bylo zakázáno nosit závoj dražší než 1 šilink a prostému lidu k obědu nebo večeři bylo dovoleno mít maximálně dva chody. Rolníkům bylo také zakázáno nosit zbraň nebo oddávat se nevhodným hrám a zahálka byla trestným činem.²⁶⁴

V roce 1346 byl přijato Ordinance of Justices, které se zabývalo korupcí v soudnictví. V roce 1349 bylo vydáno prohlášení, že petice o otázkách common law se mají předkládat před kancléřem. On a opatrovník královské pečeti mají taky slyšet žádosti o královskou přízeň, vzhledem k tomu, že král byl zaměstnán důležitějšími otázkami. V důsledku těchto opatření kancelář začala postupně hrát důležitější roli v právu a tento proces ještě zrychlil 70. letech 14. století. V roce 1352 byl přijat Statute of Treason. Vyjmenovával docela omezený výčet skutků považovaných za velezradu, a to útoky na osobu krále, královny a jejich staršího syna; vyhlášení války králi; zabití kancléře, pokladníka nebo královských soudců; padělání královské pečeti nebo mincí, nebo dovoz falešných mincí. Byl to určitý projev usmíření se šlechtou. Tento statut rovněž reagoval na situaci před jeho přijetím, kdy zločin velezrady byl zneužíván. Období mezi roky 1350 a 1360 znamenalo posílení sociální kontroly v právu. Tak třeba se zjednodušilo psaní writů týkajících se neoprávněného vniknutí na cizí pozemek a žalování lékařů a veterinářů za zanedbání péče. Po roce 1352 podkováři dokonce mohli být žalováni za mrzačení koní.²⁶⁵

Celkem za doby vládnutí Eduarda III. lze vyzorovat snahu o přetváření práva a ulehčení právních postupů. Statute of Provisors zajišťoval právo světských mecenášů určovat zaopatření pro církevní hodnostáře. Svobodná volba do biskupství však zůstala zachována. Statut také rozšiřoval královskou pravomoc, neboť pokud světský mecenáš nejmenoval nikoho do funkce během 6 měsíců od vzniku volného místa a biskup nevyužil svého práva během následujícího měsíce, toto právo přecházelo na korunu. V praxi však tento statut nebyl příliš efektivní. Koruna měla dostatečný vliv na procesy i bez statutu. Statute Praemunire z roku 1353 se zabýval otázkou odvolání do papežské kurie, čímž řešil stížnosti Commons, že spory králových subjektů se rozhodují v jiné jurisdikci. Stanovil pro takové případy trest konfiskace majetku a prohlášení za psance.²⁶⁶ Celkově Statute of Provisors 1351 a Statute Praemunire 1353 byly zaměřeny proti papeži, kterému takto byl vnucen kompromis, na základě kterého právo

²⁶³ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 139

²⁶⁴ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 267-268

²⁶⁵ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 283-284

²⁶⁶ PRESTWICH, Michael. *Plantagenet England, 1225-1360*. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360, s. 284-287

jmenovat církevní hodnostáře náleželo anglickým králům.²⁶⁷ V roce 1363 na zasedání parlamentu bylo přijat statut o soudních přelíchách, kde bylo uvedeno „že všechny projevy, které budou předneseny před jakýmkoli soudem kdekoli..., budou přednášeny, oznamovány, hájeny, zodpovídány, diskutovány a souzeny v anglickém jazyce, a budou zapisovány v latině“. Takto po stoletích používání francouzštiny v oficiálním úředním styku nastal obrat. Angličtina, na rozdíl od francouzštiny, byla přístupnější pro širokou veřejnost. Navzdory tomuto opatření francouzština zůstala profesionálním jazykem právníků až do roku 1600 a v oficiálním styku se ještě dlouhou dobu používaly tři jazyky: angličtina, francouzština a latina.²⁶⁸

Ke vládnutí Eduarda III. se ustálilo pravidlo, že je potřeba souhlasu House of Commons k uválení daní. Na druhou stranu si Eduard III. zachoval kontrolu nad celní politikou. Od roku 1362 však Commons začali mít kontrolu nad uválením obou typů daní, přímých a nepřímých, včetně cel.²⁶⁹ Za vlády Eduarda III také začala být upevňována souvislost mezi řešením stížností v parlamentu a schválením daní. Jedno podmiňovalo druhé.²⁷⁰ Commons v této době se zabývali nejenom zákonodárnými návrhy a tím, co jim bylo předloženo králem nebo horní komorou, ale také různými jinými záležitostmi, zejména stížnostmi soukromého a lokálního charakteru. Byli mluvčím individuí, komunit a různých nátlakových skupin a působili jako ventil pro uvolnění nespokojenosti ve společnosti. Ke konci vládnutí Eduarda III. House of Commons se stala institucí schopnou vyjádřit zájmy celé politické komunity.²⁷¹ Nicméně si velcí lordové udrželi dominantní postavení ve společnosti a politice a jejich vztah s králem byl determinujícím faktorem pro politickou situaci v zemi. Na tom ve velké míře závisela stabilita v království. Byli na sobě vzájemně závislí: král spoléhal na jejich materiální zdroje a podporu, nobilita spoléhala na králův patronát.²⁷²

V roce 1372 byl přijat statut, který zakazoval právníkům a šerifům se angažovat v parlamentu. V praxi toto omezení však pocítili jenom šerifové, vzhledem k velkému podílu právníků na tvorbě petič²⁷³.²⁷⁴ I v době, kdy se parlament už ustálil, král často svolával členy

²⁶⁷ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 193

²⁶⁸ DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 336

²⁶⁹ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 97-110

²⁷⁰ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 407

²⁷¹ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 99

²⁷² RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 216

²⁷³ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 280

horní sněmovny, aby mu poskytli svou radu. V roce 1371 Velká rada, jejímiž členy nebývali Commons, se sešla, aby projednala nedokončené záležitosti z předchozího zasedání parlamentu a v podstatě jednala namísto parlamentu. Takže lze uzavřít, že v této době instituce parlamentu byla charakterizována určitou tekutostí a současníci si často nebyli jisti co sebou představuje parlament, zda se jedná o zasedání obou komor nebo postačí i setkání těch nejvlivnějších mužů s králem. V 15. století se Velká rada pravděpodobně scházela dokonce častěji než parlament.²⁷⁵

V roce 1376 se sešel tzv. Dobrý parlament, který chtěl „*zjednat nápravu omylů a chyb, budou-li takové ve skutečnosti nalezeny*“.²⁷⁶ Je známý tím, že je to první parlament, kde se objevila zmínka o speakeru komory Commons²⁷⁷ a byla uplatněna procedura impeachmentu²⁷⁸. Obvinění bylo vznášeno prostřednictvím předsedy dolní sněmovny nebo skupiny lordů s tím, že sněmovna lordů působila jako soudci.²⁷⁹ V roce 1376 Dobrý parlament použil institut impeachmentu proti královským ministrům a favoritům, v důsledku čehož byli zbaveni svých funkcí.²⁸⁰ Jako tresty byly ukládány mimo jiné i popravy a nucené exily. Shledán vinným a popraven byl zejména Richard Lyons, obchodník z Londýna, proti kterému byl podán impeachment „*pro mnohé podvody, vydírání a další zločiny, která řečený spáchal proti našemu panu králi a jeho lidu během doby, kdy byl členem dvora a královské Tajné rady, a také během doby, kdy byl výběřčím daní a cel pro krále*“.²⁸¹ Útok na královy dvořany a ministry se stal vyvrcholením dlouhotrvajícího napětí mezi králem a stavy. Hodně stížností na úředníky bylo směřováno přes parlament a vyvíjelo tlak na krále, aby zreformoval svou administraci a skoncoval s korupcí. Celkově během celého středověku král a baroni bojovali o kontrolu nad ministry a v 14. století právě parlament se stal dějištěm tohoto souboje.²⁸² V roce 1376 House of Commons rovněž získal svého prvního předsedu.²⁸³ Původně náplní této funkce bylo

²⁷⁴ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 53

²⁷⁵ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 274

²⁷⁶ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 271

²⁷⁷ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 99

²⁷⁸ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 409

²⁷⁹ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 380

²⁸⁰ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 219

²⁸¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 49, 228

²⁸² RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 215, 219

²⁸³ FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÊT a John WATTS. *Government and political life in England and France, c.1300-c.1500*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758, s. 226

reprezentovat Commons ve společných jednáních s lordy a králem a byla zastávána různými osobami během jednoho zasedání parlamentu. V poslední čtvrtině 14. století se však vytvořila praxe, že je jedna osoba zastávala tuto funkci během zasedání parlamentu. Prvním předsedou se stal hrábě Peter De la Mare.²⁸⁴ Podle některých menšinových názorů prvním speakerem parlamentu však byl Sir Thomas de Hungerford předsedající tzv. Špatnému parlamentu v roce 1377.²⁸⁵ K roku 1384 Commons začali volit předsedu dolní sněmovny na svém prvním zasedání. K roku 1400 se vyvinula příslušná formální procedura. Většinou předsedové dolní sněmovny jednali jako zprostředkovatelé královské moci. Informovali Commons o záměrech krále a lordů a předávaly zpět názor Commons. K roku 1435 předsedové začaly dostávat peněžité odměny od koruny. Eduard IV. začal předsedům platit pravidelný honorář a jmenovat je členy své rady. Využívali svou pozici pro prosázení potřebných zákonů dolní sněmovnou. Vedli také docházku v parlamentu.²⁸⁶ Předsedou dolní sněmovny mohl být jenom rytíř.²⁸⁷

Důležitým milníkem v parlamentním vývoji Anglii byl rok 1377, kdy král dal svůj souhlas k tomu, že zákony parlamentu mohou být zrušeny jenom jím samotným.²⁸⁸ Dále v letech 1377, 1379 a 1380 byla zavedena tzv. daň z hlavy, což vedlo k selskému povstání v roce 1381.²⁸⁹ Celkově za vlády Eduarda III. došlo k posílení postavení krále, ale zároveň se rozvinula parlamentní praxe a byly upřesněny jeho pravomoci.²⁹⁰ Ke konci Eduardova vládnutí, kdy se parlament více institucionalizoval, paradoxně se začal scházet méně často.²⁹¹ Pravomoc Dolní sněmovny schvalovat daně a připravovat petice už však byla nezpochybnitelná.²⁹²

²⁸⁴ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 274

²⁸⁵ KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 186

²⁸⁶ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 409

²⁸⁷ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 98

²⁸⁸ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 95

²⁸⁹ KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 184

²⁹⁰ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 50

²⁹¹ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 215

²⁹² CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 258

8. Vládnutí Richarda II. (1377-1399)

V zemi posilovaly radikální nálady, což následně vyústilo v povstání v roce 1381, které mělo především sociální kořeny.²⁹³ Posledním impulzem pro vypuknutí selského povstání se stalo zavedení daně z hlavy v roce 1381.²⁹⁴ Daň z hlavy nebyla úplně spravedlivá – bohatí a chudí museli platit stejně. Kromě toho se neustále zvyšovala. Není tedy divu, že se méně majetné vrstvy obyvatelstva proti těmto opatřením vzbouřily.²⁹⁵ Povstalci žádali zrušení nevolnictví a zákonu o platech zemědělských dělníků. Kromě toho usilovali o rozdělení církevního majetku a možnost pronajmutí půdy za 4 pence ročně za akr. I když povstání bylo potlačeno, králova odplata byla umírněna. V roce 1382 parlament dokonce vyhlásil všeobecnou amnestii a schválil novou daň, která se už vztahovala jenom na majitele půdy, ne však na chudé obyvatele venkova.²⁹⁶ Nicméně ještě dlouhá léta po povstání majetné vrstvy měly obavy z jeho případného opakování. Kromě toho toto povstání přispělo i k následně lepší organizaci dělníků a k úpadku instituce nevolnictví.²⁹⁷ Zákon o platech zemědělských dělníků koncem 14. století se přestal používat a mzdové otázky byly ponechány na uvážení mírových soudců.²⁹⁸ 80. leta se také vyznačovala rozšířením reformačních myšlenek Viklefe, které pak prostřednictvím pražských studentů studujících rukopisy v Oxfordu se dostaly do Čech a staly se impulzem pro husitské hnutí.²⁹⁹

V roce 1386 se konalo zasedání parlamentu, na kterém král byl obviněn ze zneužití moci a opovržení zákony, na což Richard II. reagoval hněvem a odmítl veškeré požadavky parlamentu. Následně však po nátlaku Thomasu z Woodstocku a hraběte z Arundelu přistoupil na požadavky šlechty a svolil k tomu, aby jeho domácnost byla řízena komisí složené z velmožů a prelátů, a propustil svého rádce Michaela de la Pola. Pravomoc komise platila jeden rok. Král si však našel stoupence mezi soudci, kteří v roce 1387 rozhodli, že král může měnit nebo rušit parlamentní výnosy podle vlastního uvážení. Tímto parlament byl fakticky ochuzen o veškerý vliv. Navíc stanovili, že ten, kdo se pokusí omezit moc krále, se dopouští velezrady. Lordové se logicky proti králi vzbouřili a následně porazili jeho vojsko. Vzhledem k tomu, že nebylo

²⁹³ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 268

²⁹⁴ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 174

²⁹⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 282

²⁹⁶ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 99

²⁹⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 269-270

²⁹⁸ POLIŠENSKÝ, Josef. *Dějiny Británie*. Praha: Svoboda, 1982, s. 61

²⁹⁹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 270-271

dosaženo kompromisu ohledně nástupce Richarda II., bylo rozhodnuto zase ho dosadit na trůn, ale už výrazně polepšeného. Vysoká šlechta dostala moc do svých rukou a provedla čistku v řadách královských úředníků. Pánové pak v roce 1388 svolali tzv. Nemilosrdný parlament, který se vypořádal s vysoce postavenými stoupenci krále. Část byla popravena, část vypovězena z Anglie. Tyto kroky však nepřinesly zlepšení poměrů v království, vzhledem k tomu, že existovalo napětí mezi oběma komorami parlamentu. Tuto situaci využil král, který v roce 1389 zase převzal odpovědnost za řízení země.³⁰⁰

Během svého vládnutí uzavřel Richard mírovou smlouvu s Francií, která vyvolala protest ve společnosti. Touto mírovou smlouvou však Richard chtěl snížit náklady královské pokladny a zároveň i svou závislost na parlamentu. Kromě toho francouzský král slíbil Richardovi pomoc, pokud jeho panování bude ohroženo. Richard měl v plánu získat nad stavy a parlamentem absolutní moc. Zda přitom byl motivován i zájmy anglického národa zůstává nejasné, vzhledem k tomu, že jeho osoba je obestřena záhadami.³⁰¹ Jeho vládnutí se postupně zvrhlo v tyranii. Poté jak v roce 1397 zatkl hraběte z Warwicku, hraběte z Arundelu a Thomase z Woodstocku svolal parlament, kde všem oznámil, že přejímá moc v plném rozsahu a parlament mu poslušně odhlasoval výtěžek z cel vybíraných z kůží a vlny, který od tehdy měl platit navždy. Thomas z Woodstocku a Arundel byli popraveni, hrabě z Warwicku byl doživotně poslán na ostrov Man. Jejich majetek byl zkonfiskován ve prospěch králových stoupenců.³⁰² V roce 1399 Richard vydědil svého bratrance Jindřicha Lancastera, aby se zmocnil rozsáhlých držav jeho otce, čímž porušil Magnu Chartu. Tento krok znejistil všechny vlastníky a ještě více zesílil nespokojenost panující ve společnosti. Kromě toho pozastavil skoro všechna ústavní práva a privilegia, jež byly dobyty stavy během předcházejících sto let. Absolutní moc krále se setkala s nespokojeností nejenom aristokracie, ale i venkovské šlechty a měšťanů. Když pak král vyrazil na vojenskou výpravu do Irska, Jindřich Lancaster, který se nacházel ve francouzském exilu, využil této příležitosti, aby se vylodil se svým vojskem u anglických břehů a prohlásil svůj nárok na trůn. Hned se k němu přidali četní stoupenci z řád šlechty.³⁰³ Všichni Richarda II. najednou opustili³⁰⁴ a v roce 1399 byl parlamentem donucen abdikovat pro zneužívání moci. Tímto parlament potvrdil svou pravomoc rozhodovat ve věcech nástupnictví na anglický trůn.³⁰⁵ Nelze

³⁰⁰ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 291-295

³⁰¹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 276

³⁰² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 296-297

³⁰³ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 277-279

³⁰⁴ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 155

³⁰⁵ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 49, 52

však přeceňovat roli parlamentu v sesazeních králů. Byl spíše kronikářem těchto událostí než jejich hybnou silou.³⁰⁶ Nástupcem Richarda II. se stál Jindřich IV. z nové dynastie Lancasterů.³⁰⁷ V této době se také zarodil důvod pro budoucí Válku růží, protože Yorkové přece jenom měli silnější nárok na trůn.³⁰⁸

Richard II. byl statečný a inteligentní král.³⁰⁹ Měl však přehnanou sebedůvěru a sklony ke svévoli.³¹⁰ Pokusil se být silným králem, omezit moc vévodů a celkově se snažil vládnout bez parlamentu³¹¹. Prostý lid ho však nepodpořil v jeho boji proti aristokracii a církvi vadila jeho přílišná tolerance. Angličani také neschvalovali jeho frankofilní politiku. Po období šestileté moudré politiky začal vládnout despoticky, čímž získal řadu nepřátel.² Zneužíval pravomoci panovníka, posílal do vyhnanství a popravoval své rivaly z řád šlechty. Jeho způsob vlády se tedy zcela vymykal anglickým zvyklostem.³¹³ Po svém sesazení Richard zemřel ve vězení zapomenut a opovrhován.³¹⁴

³⁰⁶ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 284

³⁰⁷ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 49

³⁰⁸ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 280

³⁰⁹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 154

³¹⁰ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 176

³¹¹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Dějiny Británie*. Praha: Svoboda, 1982, s. 61-62

³¹² MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 154

³¹³ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 176

³¹⁴ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 154

9. Vývoj v 15. století

15. století bylo stoletím dynastických bojů a občanské války. Během tohoto století čtyři angličtí králové byli zbaveni trůnu silou a sesazení krále přestalo být nemyslitelným. V neposlední řadě stalo se to možným i kvůli existenci paralelních nároků na trůn. Odpůrci krále často legitimizovali svůj útok na královskou autoritu tím, že vlastně nejsou proti králi, ale jenom proti jeho „zlým“ poradcům, kteří ho sváděli na scestí. Žádný král v tomto období nebyl svržen, protože by neměl být králem, ale z důvodu, že jeho vládnutí bylo prezentováno jako špatné.³¹⁵

Navzdory tomuto chaosu a nestabilitě, vývoj parlamentu se všemi jeho klasickými procedurami v tomto století pokračoval. Během 15. století právo zákonodárné iniciativy parlamentu se stalo nezpochybnitelným. Většina zákonodárných návrhů se týkala zvláštních zájmů a byla zaměřena na nápravu specifických problémů nebo chtěla zvýhodnit určité osoby nebo skupiny osob.³¹⁶ Parlament také získal právo rozhodovat o sporech souvisejících s volbou zástupců do parlamentu v jednotlivých hrabstvích.³¹⁷ Ve vztahu ke Commons, lze poznamenat, že členství v parlamentu se postupně změnilo z břemena v privilegium.³¹⁸ V této souvislosti není bez zajímavosti uvést, že na členství v parlamentu bylo dlouhou dobu nahlíženo jako na službu. Stávalo se, že členové parlamentu byli pronásledováni, pokud se nedostavili na shromáždění. Kuriózně působí zpráva o tom, že jednou 2 rytíři utekli ze země, když se dozvěděli, že jsou pozváni na jednání parlamentu. Následně byli prohlášeni za psance. Členové sněmovny byly tak vnímány jako obětní beránci vykupující hříchy lidu. Postupně se však toto chápání změnilo, zvláště když se parlamentu dostala kontrola nad státní pokladnou a pravomoc uvalovat daně.³¹⁹ V roce 1399 Commons měli jenom roli žadatelů. Patnáct let později už však získali postavení schvalovatelů. Vyvíjela se tradice, že zákonodárný návrh procházel čteními v obou komorách a až pak byl předáván králi ke schválení. Zákonodárné návrhy v tomto období rovněž dostali podobu konečného zákona, aby se předešlo následným změnám zákona ze strany krále.³²⁰ Na

³¹⁵ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 226-231

³¹⁶ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 97, 190

³¹⁷ KUKLÍK, Jan. *Poodhalené tváře anglického práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1, s. 187-188

³¹⁸ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 380-383

³¹⁹ POLLARD, Albert Frederick. *Anglické dějiny. Studie o vývoji politickém*. Praha: Jan Laichter, 1921, s. 35

³²⁰ WILKINSON, B. *The later Middle Ages in England: 1216-1485*. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698, s. 380-383

začátku 15. století za vládnutí Lancasterů skoro všechny zákony obsahovaly přípis „na radu a se souhlasem duchovních a světských lordů a z podnětů Poslanecké sněmovny“.³²¹

V tomto století se také ustálil nový parlamentní akt bill of attainder³²², kterým určitá skupina osob nebo jednotlivá osoba byla prohlašována za vinnou a zároveň jí byl udělen i trest. Nejčastěji se používal v případě velezrady a vůbec se v těchto případech nekonal řádný proces. Jako trest se ukládala ztráta šlechtického titulu a „dobrého jména“ a propadnutí majetku. Poprvé tento institut byl použit v roce 1321 a během 15. století se využíval jako nástroj politického boje.³²³ V 15. století parlamentní zákony se staly právně nadřazenými nad common law³²⁴ a členové parlamentu začali být placeni. Rytíři třeba dostávali čtyři šilinky za den, zástupci měst jenom dva.³²⁵ V roce 1413 také byl vydán zákon, který nařizoval, že rytíři nemůžou být zvoleni za hrabství, pokud v jeho obvodu nemají bydliště v době vydání writu o svolání parlamentu. Podobná ustanovení byla vytvořena i pro města.³²⁶

Bylo běžné svolávat parlament při nastoupení nového panovníka, na začátku války a pro odsouhlasení daní a cel. V případě změny okolností nebo priority krále, zasedání byly často odsouvány. Třeba v roce 1464 Eduard IV. třikrát odkládal zasedání svolané do Yorku. Během zasedání parlament se scházel šestkrát týdně. Král, ministr, radní se účastnili zasedání a kvůli tomu odkládali veškeré své běžné aktivity. Králové se běžně podíleli na parlamentních diskuzích.³²⁷ Vzhledem k tomu, že 15. století bylo především obdobím nepokojů a konfliktů, parlament se scházel méně často. Přestávky občas trvaly tři až čtyři roky.³²⁸ Zatímco v letech 1370 až 1461 se konalo 70 zasedání, od roku 1461 do roku 1530 se jich odehrálo jenom 20. Za Richarda II. se konalo 25 schůzí parlamentu, za Eduarda IV. jenom 6.³²⁹

Finanční postavení krále v druhé polovině 15. století se zlepšilo, takže nebyl tolik závislý na parlamentu. I když parlament mohl oponovat králi, byl však také na něm závislý, jelikož to

³²¹ DAVIES, Norman. *Ostrovy*. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2, s. 355

³²² LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 109

³²³ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 53

³²⁴ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 408

³²⁵ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 109

³²⁶ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 281

³²⁷ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 99, 188

³²⁸ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 109

³²⁹ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 275

byl právě král, kdo měl pravomoc parlament svolat a rozpustit.³³⁰ Králové rozpouštěli a svolávali parlamenty podle své vůle. Rozhodovali také, kde se parlament sejde, v jaké době a na jak dlouho. Král nominoval předsedu dolní sněmovny a královští úředníci řídili parlamentní řízení a pořizovali záznamy o jeho průběhu.³³¹ Nelze proto říct, že parlament měl suverenitu. Nelze však ani podceňovat vývoj parlamentu od roku 1370 do konce 15. století, protože v tomto období proběhly změny, které se staly předzvěstí budoucí moci parlamentu. V této době se parlament stal dominantním zákonodárcem a získal definitivní kontrolu nad daněmi. Kromě toho narůstal vliv Commons a členy parlamentu získali zvláštní privilegia, mezi něž zejména patří imunita proti zatčení.³³² Na konci 15. století parlament už byl nepostradatelnou součástí politického života v Anglii.

³³⁰ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 281-282

³³¹ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 97

³³² THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 282

10. Doba vlády Jindřicha IV. (1399-1413) a Jindřicha V. (1413-1422)

Jindřich Bolingbroke navzdory všem snahám zakrýt pravou podstatu svého činu, se ujal trůnu násilným převratem. Hodně lidí považovalo Jindřicha za uzurpátora, a dokonce se šířily zprávy, že Richard je stále naživu. Proto se Jindřich necítil úplně pohodlně na trůnu. Aby získal přízeň parlamentu, slíbil stavům Jindřich IV, že na ně nebude uvalovat daně a zrušil některé tíživé zákony. Biskupy také ujistil, že bude pronásledovat kacíře.³³³ I když se Jindřich IV. potýkal s mnoha problémy, podařilo se mu nakonec získat podporu parlamentu³³⁴, který v podstatě legalizoval uzurpací vlády Jindřichem³³⁵, šlechticů a církve, jíž za podporu poděkoval ustanovením *De Heretico comburendo*, kterým jí udělil právo upalovat kacíře³³⁶. Během vládnutí Jindřicha IV. parlament dosáhl vrcholu své moci ve středověku.³³⁷

Jindřich IV. byl schopný, mužný a milosrdný král. Neuplatňoval široké represe vůči Richardovým stoupencům po svém nástupu na trůn. Vzhledem k tomu, že jeho uchopení se moci bylo legitimizováno parlamentem, byl na něm také závislý. Názorově se přikláněl ke konstituční monarchii. Lancasterové chtěli totiž získat veřejné mínění na svou stranu a ústavně zajistit své postavení.³³⁸ Finanční tíseň Jindřicha donutila, aby porušil slovo dříve dané parlamentu a čas od času ho žádal o schválení daní. Na oplatku však vyřizoval různé parlamentní stížnosti a petice. V roce 1403 vzbouřil se proti Jindřichovi rod Percyů, který předtím byl jeho spojencem, za podpory waleského vladaře Owena Glendowera. Tuto vzpouru se však králi podařilo potlačit. Dva roky nato však vypuknula další vzpoura na podnět yorského arcibiskupa Richarda Scropea, který prohlásil, že král zatěžuje své poddané příliš vysokými daněmi. Toto povstání však také nebylo úspěšné.³³⁹ Od té doby se Jindřich snažil nevydávat kontroverzní zákony, které by mohly vzbudit odpor proti němu³⁴⁰ a naopak se pokoušel hledat kompromisy a vycházet šlechtě vstříc.³⁴¹

Za Jindřicha IV parlament také začal kontrolovat na co jsou vynakládány jim schválené daně a přijímat účty od vysokých státních činitelů. Vládní výdaje měly být oznamovány

³³³ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 310

³³⁴ LEHMBERG, Stamford. *A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688*. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8, s. 100

³³⁵ KOENIGSBERGER, H. G. *Medieval Europe, 400-1500*. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0, s. 309

³³⁶ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 155

³³⁷ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 113

³³⁸ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 282-284

³³⁹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 312-314

³⁴⁰ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 109

³⁴¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 315

parlamentu.³⁴² Za jeho vlády rovněž vešlo v praxi účelové přidělení výnosů dávek pro financování určitých aktivit. Tak zejména výnos z královských statků měl být použit pro zajištění královského dvoru a clo ze zboží na financování námořnictva.³⁴³ V roce 1404 House of Commons odmítly Jindřichovi schválit daně až dokud nebudou moci jmenovat pokladníky pro jejich správu. V roce 1406 Jindřich přistál na ještě přísnější podmínky. Výměnou za souhlas parlamentu se zvýšením daní se král zavázal jmenovat své radní v parlamentu, řídit se jejich radami při vládnutí a Commons získali pravomoc jmenovat své auditory pro kontrolu hospodaření peněz přidělených na válku.³⁴⁴ V tomtéž roce se objevily první zákony regulující parlamentní volby. V roce 1407 Jindřich IV. uznal princip, že právo zákonodárných návrhů souvisejících s peněžními otázkami (money bills) má jenom dolní sněmovna parlamentu. Toto právo se následně stalo základem dominantního postavení House of Commons v anglickém systému vlády.³⁴⁵ Když se naskytl vhodná příležitost, Jindřich výše uvedená omezení jeho moci zrušil. Commons si udrželi právo iniciovat peněžní návrhy, ale ztratili kontrolu nad jmenováním králových rádčů.³⁴⁶ V roce 1411 došlo k zasedání parlamentu, kde padl návrh, aby se Jindřich IV. vzdal trůnu ve prospěch svého syna, prince waleského. Tento návrh však byl odmítnut.³⁴⁷

Jindřich V. nastoupil na trůn v době, kdy země byla zmítána konflikty, takže všichni doufali, že nový král stabilizuje poměry. Toto se Jindřichovi podařilo s tím, že dokonce anglickou moc rozšířil i na cizí území.³⁴⁸ Díky válečným a správním zkušenostem, který nabyl jako princ z Walesu, se z Jindřicha V. stal schopný a chrabý vládce.³⁴⁹ Od svých poddaných požadoval dost vysoké daně, ale rozumně s daňovými výnosy hospodařil. Vytvořil kolem sebe kruh mladých lidí dychtivých po válce. V roce 1415 mu parlament poskytl potřebné finanční prostředky pro francouzské tažení, a tak v tomtéž roce Jindřich V. znovu zahájil válku s Francií, čímž chtěl umlknout své protivníky v Anglii³⁵⁰. Po vítězství v bitvě u Azincourtu v roce 1415 se stal panem severní Francie³⁵¹ a dolní sněmovna schválila králi nové daně a zajistila mu

³⁴² CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 283, 287

³⁴³ MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 109

³⁴⁴ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 113

³⁴⁵ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 406-407

³⁴⁶ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 113

³⁴⁷ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 316

³⁴⁸ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 289

³⁴⁹ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 182

³⁵⁰ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 155

³⁵¹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 156

celoživotní důchod z vývozních cel z vlny a kůže. V dalších letech se však v parlamentu začaly objevovat pochybnosti o účelnosti financování války ve Francii, a tak na zasedáních v letech 1420 a 1421 parlament odmítl poskytnout peníze pro tento účel.³⁵² V roce 1420 Jindřich V. uzavřel s Karlem VI. smlouvu, která z něj učinila následníka francouzského trůnu. Tohoto okamžiku se však nedožil. Francouzské království však zdědil jeho syn Jindřich VI.³⁵³

Celkově díky vítězství u Azincourtu se Jindřich V. stal pravděpodobně nejvlivnějším mužem tehdejší Evropy. Jeho příbuzní byli součástí královských rodin v dalších evropských zemích. Politiku Jindřicha V. podporoval i anglický parlament. Na oplátku Jindřich V. prohlásil, že bez souhlasu stavů nebude schválen žádný zákon.³⁵⁴ Občas si však koruna vyhrazovala právo změnit nebo pozastavit zákonodárný akt po jeho přijetí.³⁵⁵ Jindřich V. byl nejsilnější král z rodu Lancaster, který se vyznačoval svou velkomyslností, zbožností a chrabrostí.³⁵⁶ Byl milován všemi vrstvami anglické společnosti³⁵⁷ a stál se přímo vzorem středověkého krále³⁵⁸. Pro Angličany Jindřich V. je dodnes velkým králem kvůli svým vítězstvím a ctnostem. Jeho skvělé vítězství u Azincourtu bylo však znehodnoceno dalšími nákladnými taženími.³⁵⁹ Proto jeho vojenský triumf je občas hodnocen nejednoznačně.

³⁵² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 322-328

³⁵³ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. *Dějiny států*. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 183

³⁵⁴ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 290, 294-295

³⁵⁵ TAUCAR, Christopher Edward. *The British system of government and its historical development*. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566, s. 96

³⁵⁶ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 157

³⁵⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 295

³⁵⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 330

³⁵⁹ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 157

11. Doba vlády Jindřicha VI. (1422-1461)

Jindřich VI. byl člověk s dobrými úmysly. Podporoval vzdělání a náboženství, usiloval o mír se Francií. Jen dobré úmysly pro efektivní vládnutí však nestačily. Byl příliš shovívavý a chyběla mu bystrost.³⁶⁰ Selhal v roli arbitra sporů mezi mocnými rody, a tak tyto přistupovali ke vzájemnému použití síly, což destabilizovalo situaci v zemi.³⁶¹ Během nezletilosti Jindřicha VI. si velmožové vybudovali silné pozice, které pak nebylo jednoduché oslabit.³⁶² V průběhu čtyřicetiletého vládnutí Jindřicha VI. se královská moc ocitla na nejnižším bodu. Skutečná moc byla v rukou královské rady, jejíž členy jmenovali lordi z parlamentu. S postupem času však parlament přestal mít vliv na jmenování její členů a rada začala samostatně jmenovat své členy. Nikdy předtím v anglických dějinách moc aristokracie nebyla tak velká.³⁶³

Jindřich VI. byl korunován až v roce 1429 ve Westminsterském opatství. V roce 1431 byl rovněž korunován v Notre-Dame. Zároveň však na podnět Johanky z Arku byl korunován i Karel VII. a oba ještě dlouhou dobu soupeřili o francouzský trůn. Během nezletilosti Jindřicha vládla zemi regentská rada.³⁶⁴ V roce 1429 byl vydán zákon, který podmiňoval účast v hrabských volbách vlastnictvím pozemku přinášejícím výnos nejméně 40 šilinků ročně.³⁶⁵ V preambuli tohoto zákona bylo uvedeno, že účast příliš velkého množství lidí nevalného významu a majetku vede jen k různým formám konfliktů.³⁶⁶ Šerif byl osobou oprávněnou prozkoumat splnění potřebných podmínek. Tyto podmínky však nebyly stanoveny pro volbu zástupců měst.³⁶⁷ V důsledku tohoto zákona hodně voličů bylo zbaveno volebního práva, což ještě více usnadnilo korupci zbývajících voličů. Hodně volebních okrsků se proměnily v takzvané „*prohnilé bašty*“ s minimálním počtem oprávněných voličů.³⁶⁸ V parlamentu byla zastoupená především třída vlastníci pozemky. Zastávala jak hrabské, tak městská křesla. Změny ve volebních zákonech

³⁶⁰ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 186

³⁶¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 340

³⁶² MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 186

³⁶³ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 116

³⁶⁴ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 334-336

³⁶⁵ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 281

³⁶⁶ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglických mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 310

³⁶⁷ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 281

³⁶⁸ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 161

byly především vedeny snahou této třídy zachovat status quo vůči králi a podřízeným třídám.³⁶⁹ Zákon z roku 1429 platil až do parlamentní reformy roku 1832.³⁷⁰

Pro vývoj stavu peerů byl významný rok 1441, kdy Jindřich VI. udělil hodnost lorda Sudeley Ralphu Botelerovi s právem mužského dědického nástupnictví. Od této doby stále více členů horní sněmovny bylo vytvořeno na základě královských writů na rozdíl od předchozí praxe, kdy členství se odvíjelo od vlastnictví majetku velké hodnoty. Je pravděpodobné, že v této době zájmy koruny byly dobře představeny v horní sněmovně, jelikož se na jejích zasedáních podíleli státní úředníci. Koruna měla své lidi i v House of Commons. Například množství předsedů této sněmovny byly rádcí Richarda II. a Jindřicha IV. Hodně královských úředníků také zasedalo jako zástupci měst, avšak významnější úředníci byli představeni jako zástupci hrabství. Charakteristickým znakem dolní sněmovny v této době byl vzrůstající podíl velkostatkářů a právníků jako zástupců měst. Hodně zástupců měst se také zabývalo obchodem. Menší města typicky zastupovala regionální aristokracie (gentry). Ke konci století hodně jejich reprezentantů neměli zde ani trvalé bydliště. Zástupci hrabství byly považovány za lídry dolní sněmovny. Ve společných vyjednáváních s lordy byli to právě oni, kdo zastupoval House of Commons. Speaker rovněž vždycky byl volen z řad rytířů.³⁷¹ V roce 1445 byl přijat zákon, který stanovoval, že jenom členy aristokracie, kteří mají dostatečné bohatství, aby mohli podpořit svou hodnost, můžou být zvoleni za rytíře.³⁷² Od roku 1449 se v horní sněmovně začala vést docházková listina. Od roku 1454 se dokonce zavedly absenční pokuty. Nejlepší docházku měly vysoce postavené osoby – ministři a magnáti.³⁷³ V roce 1450 parlament obnovil pravomoc impeachmentu.³⁷⁴

Za Jindřicha VI. se vyvinula praxe schvalování zákonů oběma komorami s následným souhlasem krále.³⁷⁵ V roce 1455 v případě Pikingtona bylo určeno, že akt parlamentu, aby se stal platným, musí být schválen králem, lordy a commons. Tato trojitá shoda se dochovala v řadě parlamentů i v dnešní době. Kromě toho bylo zakázáno, aby sněmovna lordů rozšiřovala působnost zákonů přijatého dolní sněmovnou bez jejího souhlasu. K roku 1454 návrhy zákonů

³⁶⁹ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 281

³⁷⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Dějiny Británie*. Praha: Svoboda, 1982, s. 63

³⁷¹ THOMSON, John A. F. *The transformation of medieval England, 1370-1529*. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7, s. 277-280

³⁷² FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 406

³⁷³ HICKS, M. A. *English political culture in the fifteenth century*. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644, s. 98

³⁷⁴ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 116

³⁷⁵ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 52

procházely dvěma až třemi čtení s probíhající debatou. Návrhy zákonů byly rozesílány do parlamentních výborů, které vnášely pozměňující návrhy. Takto postupně vznikaly klasické parlamentní postupy.³⁷⁶ Během vládnutí Jindřicha VI. House of Commons také nabyl pravomoc předkládat zákonodárné návrhy v podobě konečného zákona. Předtím se jednalo spíše o jakési body požadavků a konečný zákon přijatý králem se mohl podstatně lišit od těchto bodů.³⁷⁷

³⁷⁶ FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. *Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002, s. 408

³⁷⁷ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 116

12. Začátek Války Růží

Ve 40. letech 15. století ve společnosti sílila nespokojenost z neúspěšného vedení války ve Francii a různými hlasateli začal být zdůrazňován uzurpátorský charakter vládnutí dynastie Lancasterů. Po roce 1448 v souvislosti s předáním Maine Francií a údajnou zradou národních zájmů proti rodu Lancasterů se začala rýsovat opozice, jejíž čelnými představiteli byli Yorkové.³⁷⁸ Lancasterové používali červenou růži jako svůj symbol, Yorkové používali růži bílou a v této skutečnosti bere svůj původ název budoucího konfliktu. K tomu konfliktu vedla nejenom slabá vláda Jindřicha VI., ale i nahromaděné sociální problémy. K násilí přispívaly i vlastní ozbrojené jednotky baronů. Pokusy krále a parlamentu tento jev odstranit byly neúspěšné.³⁷⁹ Parlament byl kontrolován magnáty a nehrál žádnou konstruktivní roli.³⁸⁰ Byl pouhým ringem, kde se střetávali stoupenci různých táborů šlechty. Občanská válka se tak stávala reálným scénářem. Pokračující ztráty ve Francii stále více otrásaly postavení Lancasterů.³⁸¹ V roce 1449 pod záminkou porušení příměří Angličany vtrhl Karel VII. do Normandie s cílem vyhnat odtud Angličany, což se mu podařilo. V této souvislosti se v listopadu roku 1449 sešla Dolní sněmovna a obvinila z velezrady vévodu ze Suffolka, který údajně napomáhal vpádu Karla VII. do Anglie. I když však pak díky zásahu krále byl propuštěn, netrvalo dlouho, než byl zajat námořníky, kteří ho na základě rychlého procesu popravili. V roce 1450 francouzský král skoro kompletně získal zpět území Normandie. Tak autorita Jindřicha VI. utrpěla výraznou ránu. Ve stejném roce parlament na svém zasedání zjistil, že během posledních 16. let se dluhy Jindřicha zdvojnásobily a odmítl mu poskytnout finanční pomoc. V tomtéž roce lidé s Kentu kvůli neustálým útokům pirátů a úpadku obchodu se shromáždili kolem svého vůdce Jacka Cadea a táhli do Londýna, aby skoncovali s vládou špatných úředníků a rádců, jež zavinili, že *„je ztraceno Jeho Lordstvo i jeho zboží a jsou ztraceni jeho neurození poddaní, ztraceno je moře, ztracena je Francie a on sám (pozn. král) je tak chudý, že si nemůže dovolit ani maso, ani pítí“*. Podle prohlášení lidí z Kentu, *„v dnešních dnech zákon neslouží ničemu jinému než k páchání nespravedlnosti“*. I když král z Londýna utekl, následně se Cadeovi na odpor postavili Londýňané, poté jak uviděli, jaké škody ve městě napáchal. Následně mezi

³⁷⁸ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 306-308

³⁷⁹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5, s. 54

³⁸⁰ KOENIGSBERGER, H. G. *Medieval Europe, 400-1500*. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0, s. 309

³⁸¹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 308-310

z nepřátelými stranami v Londýně bylo uzavřeno příměří a většina povstalců se vrátila domů. John Cade utekl na jih, ale vzápětí byl zajat a krátce nato zemřel.³⁸²

Když stoletá válka skončila, hodně vojáků se vrátilo do Anglie, kde byli připraveni si najít nové uplatnění. Jejich služeb ochotně využívala tehdejší šlechta. Právě toto období je plné loupeží, vražd a dalších zločinů.³⁸³ Anglie se propadla do chaosu. Sít' stoupenců Yorků se rozrůstala po celé zemi. Vévoda Richard z Yorku byl spravedlivý a moudrý administrátor, a navíc měl silnější nárok na trůn než stávající král Jindřich. Yorkisté měli převahu na jihu a lancasteriáni na severu. Celá Anglie byla rozdělena na příznivce jedné z těchto stran, i když někteří uvažovali, že čím méně šlechticů, tím lépe. Převážná část obyvatelstva se však aktivně neangažovala v těchto bojích vysoké aristokracie. Postupně York si vybojoval kontrolu nad výkonnou mocí a získal podporu obou komor parlamentu. V roce 1453 se stal protektorem a zasloužil se o obnovení pořádku v celé zemi. York si zaslouží pochvalu za to, že v době, kdy král duševně onemocněl a on ve svých rukou měl absolutní moc, nepokusil se sesadit krále silou a stále hledal spravedlivé a právní řešení, i když narození nového následníka o trůn ohrožovalo nejenom jeho nároky na trůn, ale i život. Poté jak se král nečekaně uzdravil a York přestal být protektorem, vládnutí se ujala královna Markéta z Anjou. V roce 1455 York porazil královské vojsko, avšak ho ujistil ve své oddanosti. Období mezi lety 1456 až 1459 bylo obdobím křehkého příměří. Lancasteriáni se však zotavili z předchozí porážky a v roce 1459 na parlamentním shromáždění v Coventry byl vyvlastněn York a další mocní muži království³⁸⁴.³⁸⁵ Toto opatření přivedlo k tomu, že v říjnu roku 1460 York vznesl svůj nárok na korunu. Takto začala intenzivní fáze války.³⁸⁶ Po bitvě u Northamptonu yorkisté zajali krále a začali vládnout jeho jménem. Podle jejich plánu Jindřich měl vládnout do své smrti a poté koruna měla přejít do rukou Yorků. Podařilo se jim totiž donutit krále, aby vydědil svého vlastního syna. Královna Markéta však bojovala dál a v roce 1460 v bitvě u Wakefieldu rozbila yorkisty. Při této bitvě byl zabit i vévoda z Yorku. Tím válka však nebyla skončena a Yorkův syn, hrábě z March, se rozhodl bojovat dál a pomstít svého otce. V bitvě u Mortimer Cross zvítězil nad waleskými lancasteriány a hrabětem Wiltshirem. Královna Marketa pak rozbila vojsko hraběte Warwicka a měla krále opět v rukou. Nicméně neodvážila se vstoupit do Londýna, vzhledem ke své

³⁸² ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 341-347

³⁸³ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 158-159

³⁸⁴ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 186

³⁸⁵ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 310-318

³⁸⁶ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 186

neoblíbenosti a stáhla se s vojskem do své bašty na severu. Tohoto využil Eduard z Yorku, který vstoupil do Londýna a 4. března roku 1461 se prohlásil za krále Eduarda IV.³⁸⁷

³⁸⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 318-321

13. Doba vlády dynastie Yorků. Pokračování Válek Růží

V boji u potoka Cock nový král Eduard IV. zvítězil nad vojskem královny, které se dalo na útěk. 28. června roku 1461 se nechal korunovat králem a následovaly hromadné popravy a konfiskace lancasteriánů. V listopadu 1461 parlament vydal Act of Attainder, který svou krutostí neměl žádné analogie a v jeho důsledku třetina země v Anglii změnila svého majitele. Markéta z Anjou však měla odhodlání bojovat dál za podpory Francie a Skotska. Nicméně v roce 1464 Eduard IV potlačil vzpuru lancasteriánů. Byl konečně zajat i Jindřich, jenž byl následně uvězněn v Toweru.³⁸⁸

Eduard IV. byl mužný voják a člověk činu.³⁸⁹ Podle Thomase Morea byl to „dobrý člověk, na pohled velice vznešený..., příjemného vzezření, mohutného těla, výrazně a čistě urostlý“.³⁹⁰ Těšil se oblibě obou pohlaví a rád si užíval života. Vládní mašinérii proto rád přenechal na své nejbližší stoupence.³⁹¹ Eduard IV. omezil vliv staré šlechty a začal vytvářet novou, jemu oddanou šlechtu.³⁹² Kvůli manželství s Alžbetou Woodvillovou a své zahraniční politice začaly se objevovat trhliny ve vztahu mezi Eduardem a jeho stoupenci s yorkistské strany, která se cítila ohrožena nástupem nové šlechty a hrozbou spojení mezi Lancastery a Francií.³⁹³ Důležitým obratem se stála jeho roztržka s bývalým spojencem hrabětem Warwickem. Nejvýznamnějším důvodem roztržky mezi králem a Warwickem byly jejich různé názory na zahraniční politiku. Warwick hledal spojence ve Francii, zatímco Eduard se chtěl spřátelit s Burgundskem a Bretaní.³⁹⁴ Proto se Warwick spojil s vévodou z Clarence, bratrem Eduarda, aby proti němu povstali. V průběhu bojů Warwick získal do své moci oba soupeřící krále, Jindřicha a Eduarda. Poté jak král Eduard IV. slíbil, že se bude řídit Warwickovými radami, byl propuštěn. V roce 1470 však Warwick obvinil z velezrady a pokusil se ho zajmout. Warwickovi se však podařilo utéct do Francie. Ve Francii se Warwick dal do spojení s Marketou z Anjou, navzdory mezi nimi dlouhá léta trvající zášti. V září 1470 Warwick s

³⁸⁸ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 322-326

³⁸⁹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 327-328

³⁹⁰ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 377

³⁹¹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 327-328

³⁹² MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Svoboda, 1950, s. 116

³⁹³ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 330

³⁹⁴ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 382

Clarencem přistáli u anglických břehů, osvobodili Jindřicha VI. a nechali ho korunovat.³⁹⁵ Jindřich VI se tak stal prvním anglickým králem panujícím ve dvou obdobích.³⁹⁶ Eduard uprchl k burgundskému králi, který ho následně vybavil penězi a vojskem. Král Jindřich byl jenom loutkou v rukou Warwicka.³⁹⁷ Podle tehdejšího kronikáře byl Jindřich VI po svém opětovném nástupu na trůn pouhým „*korunovaným teletem a stínem na stěně*“³⁹⁸. Právě v této době jeho jménem byly přijaty statuty, které zrušily veškeré dekrety, jimiž byli vydědění Lancasterové, schválena yorksským parlamentem. Půda se navrátila do svých původních vlastníků. V březnu roku 1471 Eduard se svým vojskem přistál u břehů Anglie a následně vstoupil do Londýna, kde byl vřele uvítán místními obyvateli. Jindřich VI. zase byl poslán do vězení. V rozhodující bitvě 14. dubna roku 1471 Eduard IV. porazil vojsko Warwicka a dalších stoupenců Lancasterů, přičemž během této bitvy padl i samotný Warwick. Následně porazil i Markétino vojsko, které přistálo u anglických břehů po vítězství Eduarda nad Warwickem. Během této bitvy byl zabit i potenciální následník trůnu syn Jindřicha VI. Takto už nedávalo žádný smysl držet v zajetí Jindřicha VI, který 21. května roku 1471 byl zavražděn.³⁹⁹

Po svém vítězství Eduard IV. přikročil k vyřízení účtů se svými nepřáteli. Raději však bral peníze než život, a proto záznamy z jednání parlamentu v této době jsou plná zpráv o poplatcích, narovnáních, kontribucích a tak podobně.⁴⁰⁰ Obecně však během svého následného vládnutí Eduard se rozhodl co nejmíň přicházet do styku s parlamentem a podle možností “žít za své”. Proto vedl úspornou politiku, aby nemusel od něj nic žádat nic a začal budovat monarchii se silným centrem⁴⁰¹. Eduard IV. byl jediným králem, který po sobě nezanechal dluhy, ale obrovský majetek. Nicméně od parlamentu získal nemalé částky na válku proti Francii a alianci s Burgundskem, jelikož společnost toužila po získání ztracených území.⁴⁰² V roce 1475 pro financování války Eduarda IV. ve Francii třeba byla vybrána příjmová daň z pozemku, úřadu a roční renty. Není bez zajímavosti, že parlament ve svých aktech schvalujících daně opakovaně zdůrazňoval výjimečný charakter příjmových daní kvůli obavám, že se z nich stanou pravidelné

³⁹⁵ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 330-334

³⁹⁶ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9, s. 187

³⁹⁷ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 334

³⁹⁸ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 387

³⁹⁹ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 335-338

⁴⁰⁰ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 397

⁴⁰¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 379-380

⁴⁰² CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 339-340

daně. Jak se ukázalo, tyto obavy byly zbytečné.⁴⁰³ V roce 1475 Eduard IV. tak vtrhl do Francie. Ludvík mu však nabídl štědrý poplatek, který Eduardovi umožnil se stát nezávislým na parlamentu. Francouzská vláda se ho obávala, protože v něm viděla dalšího Jindřicha V. V roce 1478 Eduard svolal parlament, aby odsoudil Clarence. Parlament bez řádného procesu odsoudil Clarence za velezradu k trestu smrti.⁴⁰⁴ Důkazy viny Clarence však nebyly přesvědčivé a celý proces byl zrekonstruován.⁴⁰⁵

Celkově nástup Yorků do určité míry oslabil postavení parlamentu, vzhledem k tomu, že rod Lancasterů nevnímal své vládnutí jako zcela legitimní, snažil se o větší spolupráci s parlamentem. Yorkové na druhou stranu chtěli vládnout jenom na základě svého dědického práva.⁴⁰⁶ Za Eduarda IV. se tak parlament shromáždil jenom šestkrát během 22 let. Veřejnost ztratila víru v parlament a toužila po silném králi po dlouhé době nestability v zemi v důsledku Války Růží.⁴⁰⁷ Eduardu IV. se podařilo konečně stabilizovat zemi a obnovit silnou královskou moc.⁴⁰⁸ V roce 1483 Eduard však nečekaně zemřel, což uvrhlo království do dalšího období nestability.⁴⁰⁹

Po smrti Eduarda IV. se vládnutí ujal Richard, vévoda z Gloucesteru, jako regent nezletilého krále Eduarda V. Parlament, poté jak Richard prohlásil, že Eduardovy děti byli narozeni v nelegitimním manželství, zaujal oportunistickou pozici a vyzval ho, aby se ujal trůnu. Následně byl Richard III. korunován, avšak se netěšil důvěře obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že Richard pocítoval hrozbu od Eduardových dětí hrozbu pro svůj královský majestát, nechal je zavraždit.⁴¹⁰ Na podzim roku 1483 se proti Richardovi vzbouřil jeho bývalý spojenec vévoda z Buckinghamu, byl však poražen a popraven.⁴¹¹ Po potlačení povstání se Richard pokusil o osvětlené reformy v různých sférách státní správy, zejména obnovil moc parlamentu, která upadla za Eduarda IV.⁴¹² Richard projevoval velký zájem o správu věci veřejných a za krátké období jeho vládnutí jeho rukama prošly tisíce úředních dokumentů. Stejně tak byl významný

⁴⁰³ RIGBY, S. H. *A companion to Britain in the later Middle Ages*. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851, s. 238

⁴⁰⁴ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 339

⁴⁰⁵ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 400

⁴⁰⁶ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 161

⁴⁰⁷ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 120

⁴⁰⁸ GRAVES, Michael A. R. *The Parliaments of Early Modern Europe*. London: Routledge, 2014. ISBN 9781317884330, s. 42

⁴⁰⁹ ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. *A history of England*. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4, s. 120

⁴¹⁰ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 346-348

⁴¹¹ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 416

⁴¹² CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 350

zákonodárce. Zejména Francis Bacon chválil zákony, které byly přijaté parlamentem za vládnutí Richarda III. V dobových dokumentech se uvádí, že „*sice páchal zlo, avšak v jeho době přesto došlo k mnoha dobrým činům nejen od něho, ale za vzájemné shody celé zemské obce, která je vtělena v parlamentu*“.⁴¹³ V zemi však rostla nenávist vůči Richardovi, vzhledem k zavraždění dětí Eduarda. Této příležitosti se chopil Jindřich Tudor, který prohlásil o svém nároku na trůn. K němu se přidali jak yorkisté, tak lancasteriáni a celá země doufala, že jeho osobnost dokáže sjednotit zemi. V bitvě u Market Bosworth Jindřich Tudor rozbil královské vojsko a Richard III. byl rovněž zabit.⁴¹⁴ Někteří významní velmožové jako třeba rodina Stanley se také postavili na stranu Jindřicha, což bylo osudové pro jeho vítězství.⁴¹⁵ Takto se Jindřich Tudor stal králem Anglie. Jeho manželstvím s Alžbetou Yorkskou byl spojen rod Yorků s Lancastery a Válka Růží byla ukončena. Konečně po dlouhém období konfliktů a nesvárů mohla být naplněna touha společnosti po silné vládě.⁴¹⁶

⁴¹³ ACKROYD, Peter. *Dějiny Anglie*. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6, s. 417-418

⁴¹⁴ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 354-355

⁴¹⁵ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 162

⁴¹⁶ CHURCHILL, Winston. *Dějiny anglicky mluvících národů*. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8, s. 356

Závěr

K roku 1485 parlament se definitivně stal důležitou součástí anglického politického systému a celkově byl dost vyspělou institucí. Měl legislativní a daňové pravomoci a vyvinul se ve dvoukomorový orgán s relativně stálým členstvím. K evoluci parlamentu přispělo zejména zvětšení území království a zvýšená potřeba zdanění, která nastala v důsledku vedení četných válek, což znemožnilo anglickým panovníkům probírat stále komplexnější státní politiku jenom s několika vybranými feudály. Parlament poskytl příležitost projednávat záležitosti celostátního zájmu se začleněním širokých vrstev společnosti a byl institucionálním vyjádřením spolupráce mezi stavy a králem. Tato široká reprezentace poskytla parlamentu moc a možnost skutečně ovlivňovat politické záležitosti v království. Je chybou si však myslet, že k roku 1485 autorita parlamentu byla dokonce větší než krále. Parlament nebyl institucí oddělenou od krále, ale byl svoláván králem pro jeho vlastní potřeby, a tedy legitimita a autorita parlamentu se odvíjela od královny. Legislativní proces v této době ještě také nebyl úplně dokonalý. Nicméně po téměř třech stoletích vývoje anglický parlament už obsahoval moderní prvky. Obyvatelům Anglie se podařilo vytvořit instituci, která byla zárukou sociálního, ekonomického a politického rozvoje. Parlament fungoval jako místo pro uvolnění napětí a smíření protichůdných zájmů existujících ve společnosti, což byla pojistka proti vypuknutí plnohodnotného násilí. Anglický parlament nebyl jenom jakýmsi elitářským orgánem reprezentujícím pouze aristokracii, ale zahrnoval i neurozené obyvatelé Anglie, jako třeba zástupce měst. Vznikl na základě demokratických institutů, které už předtím existovaly na místní úrovni, což zejména byly moots a county courts. Myšlenka, že skupina osob shromážděných v určitém čase a místě můžou jednat jménem celého království, byla pro svou dobu revoluční, i když se nám ve dnešní době zdá jako samozřejmá. Tímto anglické království se stalo tělesem, která bylo schopné mluvit jediným hlasem. Nakonec parlament schvaloval zákony, které, jak poznamenal v roce 1470 Fortescue: *„Jak by nebyly dobré, když nejsou dílem jednoho člověka nebo snad stovky radních, ale dílem více než tři set vybraných mužů. Kdyby však náhodou přece jen byly špatné, mohou se se souhlasem všech stavů království změnit... V Anglii je vůle lidu tou první živoucí věcí, která vhájí krev do hlavy a všech údů politického těla“*. Svobodu anglického národa tak staví do protikladu s útlakem Francouzů. Angličan na rozdíl od Francouze platil jenom schválené daně a mohou ho soudit jenom podle platných zákonů.⁴¹⁷ Právě v tomto spatřuji hlavní přínos strmého rozvoje a emancipace anglického parlamentu, jenž se stal inspirací pro zákonodárné sbory po celé zeměkouli.

⁴¹⁷ MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5, s. 163

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použitých pramenů

FRITZE, Ronald H. a William Baxter ROBISON. Historical dictionary of late medieval England, 1272-1485. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2002

MYERS, Alec R. a DOUGLAS, David C., ed. English historical documents 1327-1485. London and New York, Routledge, 1996

DOUGLAS, David C. a ROTHWELL, H., ed. English historical documents 1189-1327. London and New York, Routledge, 1996

2. Seznam použité literatury

ACKROYD, Peter. Dějiny Anglie. Praha: BB/art, 2014. ISBN 978-80-7507-003-6

CHURCHILL, Winston. Dějiny anglicky mluvících národů. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0641-8

DAVIES, Norman. Ostrovy. Praha: BB/art, 2003. ISBN 978-80-7341-090-2

FLETCHER, Christopher David, Jean-Philippe GENÉ a John WATTS. Government and political life in England and France, c.1300-c.1500. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. ISBN 1107461758

GIANCARLO, Matthew. Parliament and literature in late medieval England. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 0521875390

GOLDSWORTHY, Jeffrey Denys. The sovereignty of Parliament: history and philosophy. Clarendon: Oxford University Press, 2001. ISBN 0191705195

GRANT, Moyra. The UK Parliament. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. ISBN 0748622616

GRAVES, Michael A. R. The Parliaments of Early Modern Europe. London: Routledge, 2014. ISBN 9781317884330

GUIZOT, François. The history of the origins of representative government in Europe. Indianapolis: Liberty fund, 2002. ISBN 0-86597-125-0

HICKS, M. A. English political culture in the fifteenth century. New York: Routledge, 2002. ISBN 0415217644

CHÁB, Václav. Dějiny Anglie od dávnověku do roku 1947. V Praze: J. Hokr, 1947. Škola do kapsy (Josef Hokr)

KAEUPER, Richard W., ed. Law, governance, and justice: new views on medieval constitutionalism. Leiden: Brill, 2013. Medieval law and its practice, vol. 14. ISBN 978-90-04-23590-8

KEEN, Maurice. England in the later Middle Ages: a political history. 2nd ed. New York, NY: Routledge, 2003. ISBN 0415272939

KOENIGSBERGER, H. G. Medieval Europe, 400-1500. Oxfordshire: Routledge, 2013. ISBN 1-138-83539-0

- KUKLÍK, Jan. Poodhalené tváře anglického práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-441-1
- KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. Dějiny angloamerického práva. Praha: Leges, 2011. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-87-5
- LEHMBERG, Stamford. A history of the peoples of the British Isles: From prehistoric times to 1688. London: Routledge, 2002. ISBN 0-203-99469-8
- LYON, Ann. Constitutional history of the UK. Portland, Or.: Cavendish Pub., 2003. ISBN 1859417469
- MAUROIS, André. Dějiny Anglie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-058-5
- MILLAR, John, Mark PHILLIPS a Dale R. SMITH. An historical view of the English government, from the settlement of the Saxons in Britain to the revolution in 1688. Indianapolis: Liberty Fund, 2006. ISBN 9780865974456
- MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. Dějiny Británie. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9
- MORTON, A. L. Dějiny Anglie. Praha: Svoboda, 1950
- OAKLAND, John. British civilization: an introduction. Eighth edition. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 978-0-415-74689-2
- PAULEY, Matthew A. Athens, Rome, and England: America's constitutional heritage. Wilmington, Delaware: Griffon House Publications, 2014. ISBN 1610170830
- POLIŠENSKÝ, Josef. Dějiny Británie. Praha: Svoboda, 1982
- POLLARD, Albert Frederick. Anglické dějiny. Studie o vývoji politickém. Praha: Jan Laichter, 1921
- PRESTWICH, Michael. Plantagenet England, 1225-1360. New York: Oxford University Press, 2005. New Oxford history of England. ISSN plantagenetengland,1225-1360
- RIGBY, S. H. A companion to Britain in the later Middle Ages. Malden, MA: Blackwell Publishers, 2003. ISBN 0631217851
- ROBERTS, Clayton, David ROBERTS a Douglas R. BISSON. A history of England. Sixth edition. New York: Routledge, 2016. ISBN 1-315-51001-4
- SAYLES, G. O. The functions of the medieval Parliament of England. Ronceverte, WV: Hambledon Press, 1988. ISBN 0907628923
- TAUCAR, Christopher Edward. The British system of government and its historical development. Montreal: McGill-Queens University Press, 2014. ISBN 9780773596566
- THOMPSON, Faith. A short history of Parliament, 1295-1642. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1953
- THOMSON, John A. F. The transformation of medieval England, 1370-1529. New York: Routledge, 2014. ISBN 1-138-15616-7
- WILKINSON, B. The later Middle Ages in England: 1216-1485. New York: Routledge, 2013. History of England. ISBN 1138162698
- WOOD, Cindy. Studying late medieval history: a thematic approach. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2016. ISBN 1-317-21120-0

3. Seznam použitých časopiseckých článků

BARRACLOUGH, Geoffrey. Law and Legislation in Medieval England. Law Quarterly Review. American Society for Legal History, 1940, 1(56), 75-92

CARPENTER, Christine. Law, Justice and Landowners in Late Medieval England. Law and History Review. American Society for Legal History, 1983, 1(2), 205-237

4. Seznam použitých internetových zdrojů

Birth of English parliament: Anglo-Saxon origins [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/livingheritage/evolutionofparliament/originsofparliament/birthofparliament/overview/origins/>

The Origins of English Parliament: The 750th anniversary of English Parliament is celebrated today. Why was it so significant? [online]. [cit. 2018-07-02]. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/kate-wiles/origins-english-parliament>

Vývoj anglického parlamentu - od počátků do konce 15. století

Abstrakt

Tato diplomová práce je věnována procesu utváření anglického parlamentu, a to od vydání Magny Charty až do začátku vládnutí dynastie Tudorovců. Skládá se z úvodu, závěru a 13 kapitol s tím, že kapitola pátá má rovněž podkapitoly.

První kapitola popisuje kořeny vzniku parlamentu a jeho souvislost s witanem, respektive Velkou radou panovníka. Druhá kapitola se věnuje období vládnutí Jana Bezzemka, které vyústilo ve vzpouru baronů a následné přijetí Magny Charty. Poté jsou zde rozebírána ustanovení Magny Charty a její význam pro tehdejší anglickou společnost a vývoj parlamentu, jakož i význam, který nabyla s uplynutím následujících století. Třetí kapitola se zabývá obdobím vládnutí Jindřicha III., ve kterém klíčový význam měla vzpoura baronů pod vedením Simona z Monfortu, jenž pro zajištění svého mocenského postavení svolal parlament, na kterém byli mimo jiné přítomní i zástupci měst a rytíři. Čtvrtá kapitola povídá o vývoji parlamentu za doby vládnutí Eduarda I., který ve mnohem navázal na Simona z Monfortu a pokračoval svolávat parlament. Rovněž během tohoto období parlament se začal formovat do své klasické podoby, pokud jde o reprezentaci, a zástupci měst a hrabství začali být pravidelně svoláváni na jednání parlamentu. Kapitola se také věnuje hojně legislativě, která vznikla v této době. Pátá kapitola a její podkapitoly analyzuje tendence vývoje parlamentu v 14. století, jeho složení a volební proces členů parlamentu. Rovněž se věnuje procesu diferenciaci House of Commons a House of Lords a institutu parlamentních petic. Šestá kapitola se zabývá vládnutím Eduarda II. a vývojem parlamentu, který v neposlední řadě i díky slabosti panovníka posílil v této době. Sedmá kapitola popisuje období vládnutí Eduarda III, pokračující emancipaci parlamentu a zákony, které byly přijaty v této době. Rovněž se věnuje působení tzv. Dobrého parlamentu z roku 1376 a uplatnění tímto parlamentem institutu impeachmentu. Osmá kapitola se zabývá panováním Richarda II a jeho snahami potlačit vliv baronů a rovněž i parlamentu. Devátá kapitola popisuje vývoj parlamentu v 15. století a některé zákony, které byly vydány v tomto období. Desátá kapitola se věnuje době vládnutí Jindřicha IV. a Jindřicha V. a vztahům těchto panovníků s parlamentem. Jedenáctá kapitola analyzuje období panování slabého panovníka Jindřicha VI., které bylo provázáno společenských úpadkem a neustálými konflikty, avšak pokračujícím vývojem parlamentu. Dvanáctá kapitola se věnuje kulminaci vládnutí Jindřicha VI., čímž se stal začátek Války Růží. Parlament v této době byl pouhým nástrojem v rukou bojujících rodů. Třináctá kapitola se zabývá pokračováním Války Růží a vývoji parlamentu od nástupu dynastie Yorků, jehož se postavení v této době poněkud oslabilo, vzhledem ke snaze Yorků „žít za své“.

Klíčová slova:

Právní dějiny, parlament, Anglie

Origins and development of the Parliament of England up to the end of 15th century

Abstract

This thesis is dedicated to the formation of the English parliament from the enactment of the Magna Carta to the onset of Tudor dynasty reign. It consists of an introduction, conclusion and 13 chapters; chapter 5 has also subchapters.

The first chapter describes the origins of parliament's formation and its connection to the Witan and Great Council. The second chapter is dedicated to the period of John's reign, which lead to the rebellion of barons and following that, the enactment of the Magna Carta. Afterwards, it examines provisions of the Magna Carta and its significance for English society and the development of parliament at the time. It also refers to the growing importance of the Magna Carta over the course of following centuries. The third chapter is concerned with the period of Henry's reign when the key importance was the revolt of barons under the leadership of Simon de Montfort. Simon de Montfort in order to secure his position of power summoned a parliament which consisted of, among others, representatives of towns and boroughs as well as knights of shires. Fourth chapter addresses development of parliament during the rule of Edward I which in this regard followed footsteps of Simon de Monfort and continued to summon a parliament. Also, during this time parliament started to gain its classical form with regard to its representation and representatives of towns and shires began to be summoned regularly. This chapter also looks into abundant legislation created at the time. Fifth chapter and its subchapters analyse trends of parliament development in the fourteenth century, its composition, and electoral process of parliament members. It also addresses process of differentiation of both parliament houses and institute of parliamentary petitions. Sixth chapter deals with the reign of Edward II and development of parliament which, among other factors, thanks to the weakness of the ruler became more powerful at that time. Chapter 7 describes period of Edward III rule, continuing emancipation of parliament and statutes which were enacted during that time. It also pays attention to the activity of so called Good parliament from 1376 and application by that parliament of impeachment institute. Eighth chapter looks into reign of Richard II and his efforts to suppress influence of barons as well as parliament. Chapter 9 describes development of parliament in the fifteenth century and some of the statutes which were adopted at the time. Tenth chapter is concerned with the period of Henry IV's and Henry V's reign and relationship between parliament and these rulers. Chapter 11 analyses period of rule of weak monarch Henry VI which was accompanied by social deterioration and incessant conflicts, but continued

development of parliament yet. Twelfth chapter is dedicated to culmination of Henry VI reign which was beginning of the Wars of the Roses. Parliament was a mere tool in hands of fighting houses at that time. Chapter 13 is concerned with continuation of the Wars of the Roses and development of parliament from the ascension to the throne of York dynasty which contributed to the weakening of parliament to some extent given that York rulers tried to live on their own expenses.

Keywords:

Law history, parliament, England